HET LAND VAN AALST

Tijdschrift van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst

Het Land van Aalst
DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Uitgegeven door de geschiedkundige vereniging "Het Land van Aalst", met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen, de Stad Aalst en de Stad Ninove.

Prijs voor een jaarabonnement:
Leden: € 15 - Steunende leden: € 22 - Beschermende leden: € 33
Te storten op rek. 000-0586911-61 van Het Land van Aalst,
Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

De vereniging werd opgericht in 1949 en heeft als werkgebied de gemeenten van de vroegere bestuurlijke eenheid "Het Land van Aalst" in haar grootste uitgestrektheid, alsmede van enkele aangrenzende Oostvlaamse gemeenten (grosso modo de streek tussen Schelde en Dender). Initiatiefnemers en stichters waren + Albert Van Lil (beheerder 1949-66) en + Jozef Van Overstraeten (voorzitter 1949-52). Tot de stichters hoorden eveneens + Arthur Broeckaert, + Hendrik Vangassen (voorzitter 1954-63), + Jozef Van Cleemput, + Jozef De Brouwer, + Valère Gaublomme, + Frits Van Acker, + Basiel Boel, + Marcel Cornelis en + Jules Pieters. Latere voorzitters waren + Jozef Borremans (1953-1954), + Frits Courteaux (1963-1980) en Luc De Rijck (1980-1984) erevoorzitter.

Het bestuur van de vereniging is als volgt samengesteld:
Luc Robijns, voorzitter
Marcel Cock, ondervoorzitter
Freddy Caudron, Lieve De Mecheleer, Wenceslaus Mertens, Marc Uyttersprot (bibliothecaris-archivaris), Geert Van Bockstaele (beheerder), Mieke Van Damme, Dirk Van de Perre (redactiesecretaris), Georges Vande Winkel (bibliografie), Bart Van Langenhove, Wilfried Vernaeve (verslaggever).

Ledenadministratie en algemene correspondentie:
Geert Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
tel. en fax 09 360 19 04
e-mail: Geert.vBockstaele@skynet.be
Redactiesecretariaat en toezending kopij:
Dirk Van de Perre, Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare
tel. 054 33 73 27
e-mail: dirk.vandeperre@belgacom.net

E-mail vereniging: landvanaalst@wol.be
Website: http://www.landvanaalst.tk

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.
Zetel van de vereniging: Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade
Kaftontwerp: Bart Maris
Druk: De Riemaecker Printing, Nukerkeplein 9, 9681 Nukerke 055 21 14 04

ISSN 0778-7731

BIBLIOGRAFIE VAN DE GESCHIEDENIS VAN HET LAND VAN AALST 2003 (MET AANVULLINGEN UIT VORIGE JAREN)

Georges VANDE WINKEL
Wilfried VERNAEVE

Met medewerking van Freddy Caudron, Marcel Cock, Lieve De Mecheleer, Luc Robijns, Marc Uyttersprot, Geert Van Bockstaele, Mieke Van Damme, Dirk Van de Perre, Bart Van Langenhoven

0. ALGEMEENHEDEN

Cultuur (008)

1 - CUPPENS Johan, *Aalst koestert 'witte raaf' als cultuurcoördinator*, - *Bibliotheek- en Archiefgids*, 79, 2003, (5), p. 15-22.

Bibliografieën van verhandelingen (013)

2 - FRANCOIS Luc, *De vele gezichten van de nieuwste geschiedenis. Les multiples visages de l'histoire contemporaine. 3: Bibliografie van de licentiaatsverhandelingen en doctoraatsproefschriften betreffende de nieuwste geschiedenis, tot stand gekomen aan de afdelingen geschiedenis van de Belgische universiteiten, 1945-2001. Bibliographie des mémoires de licences et des thèses de doctorat concernant l'histoire contemporaine, réalisés dans les départements d'histoire des universités belges, 1945-2001*, Gent, Academia Press, 2003, IV-472 p.

Brengt alle informatie samen uit voorheen gepubliceerde overzichten voor de periodes 1945-1975 (1986; bibliografie 1994, nr. 2) en 1975-1994 (1995; bibliografie 1995, nr. 1) en uit de jaarlijks gepubliceerde overzichten van nieuwe verhandelingen ("Mededelingenblad van de Belgische Vereniging voor Nieuwste Geschiedenis", nummer vier van elke jaargang). 5083 licentiaatsverhandelingen en 242 doctoraatsproefschriften, afzonderlijk thematisch gerangschikt en beide lijsten voorzien van een personen-, plaatsnamen- en zakenindex en van een auteursindex. Bij het raadplegen van de eerste index moet men er wel rekening mee houden dat de geïndexeerde term alleen in de taal van de verhandeling/scriptie werd opgenomen.

Nationale bibliografieën (015)

3 - DEVOLDER Jacques, *Algemene bibliografie van publicaties uitgegeven in de Zuidelijke Nederlanden. 1: periode 1792-1799. 2: periode 1792-1829 (niet gedateerd)*, 1 vol. met 2 dl., Gent, Academia Press, 2003, 837 p.

Sluit aan bij een publicatie door dezelfde auteur voor de periode 1800-1829 (bibliografie 1990, nr. 36). Geeft ook de officiële documenten en sluit af met uigebreide registers op persoonsnamen en trefwoorden. Onder trefwoorden verstaat men hier ook plaatsnamen.

Vakbibliografieën (016)

4 - VERZELE Mieke, *De Ronsische Fiertelommegang en St.-Hermescultuur; algemene bibliografie*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 163-167.

5 - VANDE WINKEL Georges; VERNAEVE Wilfried, *Bibliografie van de geschiedenis van het Land van Aalst 2002 (met aanvullingen uit vorige jaren)*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (3), p. 169-244.

6 - [WILFRIED], *Wilfried Vernaeve, Auteurs- en hoofdwoordenindex op de Bibliografie van de gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983)*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (2), p. 168.

Boekbespreking in de reeks "Signalement".

Bibliotheken (026/027)

7 - GATCH Milton McC. (ed./herausgeg.); ALTENBEREND Johannes (Beitr./contrib.); GATCH Milton McC. (Beitr./contrib.); NEEDHAM Paul (Beitr./contrib.), *"so precious a foundation". The Library of Leander van Ess at the Burke Library of Union Theological Seminary in the City of New York. "welch kostbarer Grundstock". Die Bibliothek von Leander van Ess in der Burke Library des Union Theological Seminary in New York*, New York, Union Theological Seminary en The Grolier Club, 1996, 387 p.

Met vermelding van het "Liber miraculorum" van de Ninoofse premonstratenzer abdij.

8 - GILLIS Erik, De Vlaamse overheidspublicaties: beheer en gebruik in de Oost-Vlaamse openbare bibliotheken, Gent, Graduaat in het bibliotheekwezen en de documentaire informatiekunde (onuitgegeven eindverhandeling), 2003.

Organisaties (06)

9 - DE CEUNINCK André, *Toespraak van de voorzitter op de alge-*

mene vergadering van 08/12/2002, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (1), p. 2-4.

10 - VAN DER VURST Pierre, *50 jaar V.V.A.K.*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (1), p. 21-27; (2), p. 29-36; (3), p. 73-77; (4), p. 95-102.

Vrijmetselarij (061.2)

11 - TYSSENS Jeffrey (o.l.v.), *Van wijsheid met vreugd gepaard. Twee eeuwen vrijmetselarij in Gent en Antwerpen*, (*Bijdragen Museum van de Vlaamse Sociale Strijd van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen*, 20), Brussel, Marot en Gent, Tijdsbeeld in samenwerking met Liberaal Archief, 2003, 198 p.

Met vermelding van de loge "Le Réveil" (Aalst) en van Gustave De Deyn (Ninove).

Musea (069)

12 - DHAENE Sylvie, *Museum in de kijker : op stap in Oost-Vlaanderen Geraardsbergen*, - *Van Mensen en Dingen*, 1, 2003, (1), p. 89-93.

13 - LAMARCQ Danny, *De 'handschoenkamer' in het Museum voor Folklore*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (2), p. 15-18.

In Zottegem.

Journalistiek (07)

14 - DE WOLF Koenraad, *Honderd jaar De Beiaard in Zuid-Oost-Vlaanderen. De streek is nooit af*, Zottegem, Printor, 2002, 471 p.

Over het Zottegemse weekblad "De Beiaard".

15 - [EEUWELING], *Eeuweling op het KADOC : 100 jaar De Beiaard*, - *KADOC Nieuwsbrief*, 2003, (1), p. 6-8.

Weekblad in Zottegem.

Codicologie. Boekgeschiedenis (09)

16 - KWAKKEL Erik, *Die Dietsche boeke die ons toebehoeren. De kartuizers van Herne en de productie van Middelnederlandse handschriften in de regio Brussel (1350-1400)*, (*Miscellanea Neerlandica*, 27), Leuven, Peeters, 2002, 316 p.

2. GODSDIENST. THEOLOGIE
Heiligen(verering)(235)

17 - BAVAY Lut, *De iconografie van Sint-Bavo te Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 72-73.

18 - COLLIN Ludo, *De heilige Bavo in historische context*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 69-72.

19 - DE BOECK Dirk, *Bedevaartvaantjes in Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 106-109.

20 - DE BOECK Dirk, *Omstreeks 1680 : een oude traditie om medewerkers aan de Mariaverering te belonen wordt in vraag gesteld*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (1), p. 17-18.

In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

21 - DE SMET Firmin, *De bekoring van Sint-Anthonius abt*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 187-189.

22 - DE VUYST Julien, *Kant voor O.-L.-Vrouw te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (34), p. 30-32.

In de negentiende eeuw.

23 - LAMBRECHTS-AUGUSTIJNS Hugo, *Het Mirakelboek als genealogische bron*, - *Vlaamse Stam*, 39, 2003, (6), p. 482-491.

M.v.v. het boek 'Het mirakuleus beeld van O.L. Vrouw van Lede, gezeid de Nood Gods'. Gent, 1895.

24 - LIESSENS Gerrit, *Hoofdcijnsplichtigen van de Sint-Baafsabdij in Erpe-Mere (1295 en rond 1330)*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 74-77.

25 - LIESSENS Gerrit, *De parochie Mere op bedevaart naar de omliggende parochies*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 33-34.

Naar Aaigem, Borsbeke, Burst, Erondegem, Erpe, Lede. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

26 - NAUDTS Kris, *Bottelare : minder bekend bedevaartsoord*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (4), p. 19-22.

27 - VAN DE PERRE Dirk, *De Ninoofse abt Jan Van den Nockerstock (1391-1426) en de plaatsing van de relieken van Sint-Berlindis in een nieuw schrijn te Meerbeke (1412)*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (4), p. 300-305.

28 - VAN DER KELEN Ignace, *De Translaties van Livinus en Brixius Sint-Lievens-Houtem*, - *Darcos*, 20, 2003, (3), p. 1-12.

29 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *De Affligemse processie ter ere van O.-L.-Vrouw een eeuwenoud gebruik*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 87-97.

Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair (24)

30 - CAMBIER Albert, *Pogingen van de kerkfabriek van Sint-Hermes om het zilverwerk van de ex-collegiale te recupereren (1803-1808)*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 29-35.
In Ronse.

31 - VAN DEN NEST Gabriël, *1903. Aloïs De Beule en de nieuwe kruisweg te Wanzele*, - *Ken uw Dorp*, 30, 2003, p. 51-57.
Aloïs De Beule (Zele 1861 - Gent 1935).

32 - VAN DER DONCKT Marie-Claire; PLETINCKX Daniël, *Enaamse ivoren abtsstaf technologisch ontsloten voor het publiek*, - *Ename 974*, 2003, (21), p. 4.

33 - DEBACKERE Michiel, *Historiek over het innen van het stoelgeld in de St.-Dionysiuskerk tijdens de 19de eeuw*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (4), p. 14-18.

34 - DEBACKERE Michiel, *Verpachting van kerkstoelen tijdens de 19e eeuw ook in St.-Denijs-Boekel*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 17.

35 - FAKET Willy, *De klokken in de kerk van Serskamp*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 28 , 2003, (2), p. 34-50.

36 - P[EERSMAN] J[aak], *Het marmeren Mariabeeld: een oud raadsel opgelost?*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (24), p. 6-8.

Over de plaats waar een aan Jacob Bergé toegeschreven Mariabeeld zich bevond in de Ninoofse abdijkerk.

37 - ROEST Frans, *Verpachting van kerkstoelen te Munkzwalm in de 19e eeuw*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (2), p. 10-12.

Spiritualiteit. Vroomheid (248)

38 - LIESSENS Gerrit, *Stichtingen van loven in de parochiekerk te Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 53-54.

In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

Pastorale theologie. Broederschappen. Congregaties (255)

39 - BAVAY Lut, *Mere : de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangenis en de H. Agnes*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 102-105.

In de 19de en 20ste eeuw.

40 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Naar de Bondsmis. Nu ! De Bonden van het Heilig Hart in Lede en de deelgemeenten (1922-1967)*, - *Ken uw Dorp*, 30, 2003, p. 27-50.

41 - [XAVERIANEN], *De Xaverianen te Meldert; aanvulling*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 10.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 42.

Parochiearchieven (256/259)

42 - BAVAY Lut; DE BOECK Dirk, *Kerkrekeningen uitgevlooid*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 33.

In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

43 - DE METS Rudy; DE TEMMERMAN Ludwig, De kostersfamilie Cordier in Everbeek, - Triverius, 33, 2003, (3), p. 33-41; (4), p. 21-35.

44 - VAN BOCKSTAELE Geert, e.a., *Inventarissen van de parochiearchieven van Zottegem. 1: Erwetegem, Godveerdegem, Grotenberge, Strijpen*, (*Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis. Reeks II: Inventarissen*, 2), Zottegem, Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, 2003, 156 p.

45 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Inventaris van het kerkarchief van Vlekkem (Erpe-Mere)*, Zottegem, Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, 2002, 22 p.

Kerkbestuur en -organisatie. Parochiewezen (262)

46 - BAVAY Lut, *1000 jaar parochiegeschiedenis; een stand van zaken*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (1), p. 13-16.

In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

47 - DE BOECK Dirk, *Eedaflegging pastoor Berrewouts*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 56.

De Meerse pastoor Henricus Benedictus Berrewouts (Diest 1731 - Mere 1809). In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

48 - DE BOECK Dirk, *Pastoor Beeckman schreef zelf het draaiboek van zijn begrafenis (1628)*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 51-52.

Pastoor van Mere van 1616 tot 1647. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere.

49 - DE VUYST Julien, *Bijdrage tot de geschiedenis van het kerkelijk leven in de Faluintjes*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 396-423.

Eind 19e en begin 20e eeuw.

50 - DE VUYST Julien, *De eerste deken in Herzele*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (1), p. 2-3.

In 1912 : E.H. Emiel De Meester (Vosselare 1857 - Hamme 1936).

51 - DE VUYST Julien, *Inkomsten van kerken en pastorieën einde 18de eeuw*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (2), p. 15-17; (3), p. 27.

Over A.A.J. Sophie, pastoor van Steenhuize en Joannes Van den Borre, pastoor van Ressegem.

52 - DE VUYST Julien, *Pastoor De Haerne verlaat Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 364-368.

In 1848.

53 - DE VUYST Julien, *Pastorele goederen en inkomsten van de kerk van Haaltert - 1787*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (4), p. 5-7.

Jan Jozef Van Keerbergen (1751-1808), pastoor van Haaltert in 1782 en deken van Aalst (1803-1808).

54 - DUQUET Frans, *Liber Memorialis 1898-2002 van het pastoraal archief van Sint-Lievens-Houtem*, - *Darcos*, 20, 2003, (2), p. 1-14.

55 - [E.], *E.H. Gaston Van der Stricht; een merkwaardige figuur uit Welle*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (4), p. 6-11.

Welle 1913 - Haaltert 1994.

56 - [E.], *E.H. Roger Ghijsels, nieuwe pastoor van Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 16.

57 - HEYVAERT Herman, *Het parochiepatrimonium en de Kerkfabriek*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (36), p. 67-71.

Restauratie van het vaandel van de Allerheiligste Salvator; instandhouding en restauratie van het patrimonium in Wieze.

58 - [IN], *In memoriam E.H. Herman Bosteels, pastoor te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 14-16.

59 - LIESSENS Gerrit, *De parochie Mere van 1565 tot 1600*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 95-101.

60 - LIESSENS Gerrit, *Staat van de parochie Mere in 1654*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 49-50.

In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

61 - PEE Leo, *De Dendermondse geestelijkheid in de schaduw van de Frygische muts; de geestelijkheid en de geestelijke instellingen in het decanaat en land van Dendermonde tijdens de Franse overheersing (1792-1815)*, - *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, 22, 2003, p. 5-245.

O.m. over het Kapucijnenklooster, Brigittinessenabdij, Cisterciënerinnen van Zwijveke, Klooster van de Zwarte Zusters, Maricolen. Vermelding van religieuzen uit Aaigem, Aalst, Baardegem, Denderleeuw, Gentbrugge, Gijzegem, Gontrode, Haaltert, Herdersem, Kerksken, Lede, Meerbeke, Mespelare, Moorsel, Ninove, Ronse, Schorisse, Wichelen, Zandbergen en kopers van nationale goederen uit Aalst, Gentbrugge, Mespelare, Ninove en Ronse.

62 - QUAGHEBEUR Toon, De *concursus in het aartsbisdom Mechelen 1586-1786. Betwistingen rond pastoorsbenoemingen in het beneficiale landschap*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2000.

63 - REDANT Gabriël, *Constant Duvillers, alias meester Lieven (1803-1885), een Vlaams voorvechter als dorpspastoor in Woubrechtegem*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (3), p. 28-31.

Met kaart van Woubrechtegem ten tijde van pastoor Duvillers.

64 - VAN LANGENHOVEN Bart, *De Sint-Lambertusparochie van Vlekkem 1802-2003*, Vlekkem, s.n., 2003, 31 p.

65 - VERVUST André, *Melle-Dries : eremis E.H. Gustaaf Van Damme*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde*, 31, 2003, (3), p. 15-16.

Missionering (266)

66 - BOURDEAUDHUI Jozef, *Felix Den Haerynck 1854-1939, omzwervingen van een onbekende ?*, - *Businarias*, (7), 2003, (19), p. 27-31.

Broeder van de Missionarissen van het H.-Hart.

67 - CHOQUE Charles, *Franz Van de Velde, oblaat van Maria (1909-2002)*, - *Jong & Oud*, 49, 2003, (195), p. 27-30.

Missionaris van de Inuit in Canada.

Christelijke religieuze ordes (271)

68 - AMEELS Vera, *Gracht rond de abdij*, - *Ename 974*, 2003, (21), p. 5.

69 - FREDERICQ Louise, *Philippe de Lacquenghien, laatste abt van Ename (1781-1795)*, - *Ename 974*, 2003, (23), p. 8.

70 - MEIJNS Brigitte, *Communautés de chanoines dépendant d'abbayes bénédictines pendant le haut Moyen Âge; l'exemple du comté de Flandre*, - *Revue Bénédictine*, 113, 2003, (1), p. 90-123.

O.m. over het Sint-Hermeskapittel in Ronse.

71 - TEIRLINCK Frank, Relaties van de abdij Affligem met het Meetjesland en Zeeuws-Vlaanderen, - *Heemkundige Bijdragen uit het Meetjesland*, 17, 2003, (2), p. 5-62-83.

Met vermelding van Antonius Sanderus (1586-1664).

72 - VAN DE PERRE Dirk, *Geert Van Bockstaele, Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen in woord en beeld*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 74-75.

Boekbespreking in de reeks "Signalement".

73 - VAN HOECKE Karl, *De Enaamse monniken in de late middeleeuwen (1350-1500)*, - *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde*, 40, 2003, p. 115-259.

Ook over de abten, de heren van Schorisse en de heren van Maarke.

74 - VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie; DE COCK Louis, *Op zoek naar het cultureel erfgoed van de Geraardsbergse Sint-Adriaansabdij*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (1), p. 28-31.

75 - VERHEYDEN Jozef, *Toelichtingen en bedenkingen bij een archiefvondst : de ruïnes van de abdij van Affligem*, - *Eigen Schoon en De Brabander*, 86, 2003, (3), p. 257-266.

76 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *Een bezoek aan de abdij van Affligem in 1597 : plan van de ruïnes*, - *Eigen Schoon en De Brabander*, 86, 2003, (3), p. 267-288.

77 - VERLEYEN Wilfried (o.s.b.), *De publicatie van de historische werken van de Affligemse proost Beda Regaus (1718-1808)*, - *Eigen Schoon en De Brabander*, 86, 2003, (4), p. 509-522.

78 - P[EERSMAN] J[aak], *Graf van abt Jan David gevonden?*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (22), p. 1.

Abt van de Ninoofse abdij (1613-1636).

79 - P[EERSMAN] J[aak], *Verhalen uit de verloren kroniek van abt Jan David*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (21), p. 6-7; (22), p. 8-9; (23), p. 8-9; (24), p. 2-3.

Abt van de Ninoofse abdij (1613-1636). Titel varieert van aflevering tot aflevering.

80 - VAN DE PERRE Dirk, *Is Damiaan de auteur van het Ninoofse Mirakelboek ?*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (3), p. 254-256.

81 - DE NIJS Eddy, *Zusters van Nieuwerkerken - aanvulling*, - *Liniaal*, 26, 2003, (4), p. 20-21.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 1996 nr.102.

82 - HEYVAERT Herman, *Pater Jozef Vermoesen, Redemptorist*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H.*

Salvator Wieze, 13, 2003, (37), p. 108-114.
Jozef Domien Vermoesen (Wieze 1881 - Jette 1954).

83 - WILLE Danny, *De Zusters van Sint-Vincentius a Paulo te Meldert 1898-1996*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 210-225.

Stevenisme (273)

84 - DE SMEDT Jos, *In het spoor van pastoor Winnepenninckx. 200 jaar "stevenisme" in het Pajottenland (1802-2002)*, 2de uitg., (*Bijdragen tot de Gooikse Geschiedenis*, 11), Gooik, Heemkundige Kring van Gooik, 2003, 237 p.
Met vermelding van Ninove.

3. SOCIALE WETENSCHAPPEN

Demografie. Migratie (314)

85 - BUYSSE Tim, *Historisch-demografische analyse van Zottegem in de 18de eeuw (1695-1795)*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

86 - DE CLERCQ Tom, *Gentbrugge, 1796-1866. Bijdrage tot een gezinssociologische studie*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

87 - DE PAEPE Tom, *Oost-Vlaamse mannen met een handicap in de negentiende eeuw. Een sociaal-demografisch onderzoek op basis van de conscriptieregisters*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

88 - DHONDT Anneleen, *De crisis van de jaren 1840 in het kanton Oosterzele. Een historisch-demografisch onderzoek (1830-1860)*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

89 - VAN DE VELDE Fons, *Levenselixir of celtherapie voor Groot-Aalst ?*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 143-149.

90 - VERMOESEN Reinoud, *Analyse van de demografische ontwikkeling van Aalst en omliggend platteland (1667-1714). Onderzoek naar politiek-militaire en economische verklaringen voor de bevolkingsontwikkeling van de Aalsterse regio*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2002.

91 - DE GROM Richard, *Wellenaars uitgeweken naar de U.S.A. vóór 1914*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (1), p. 9-20.

92 - DE KEGEL Joris, *Kerksken niet vergeten !*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (2), p. 24-26.

Emigratie naar Canada in 1948.

93 - DE LOOSE Willy, *Smeekbede aan de Haaltertse burgemeester - 1870*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (4), p. 2-3.

Feodalisme (321.17)

94 - DE GROM Richard, *Een stukje geschiedenis omtrent 's Graven Propre Prochies waar ook Welle deel van uitmaakte* , - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (2), p. 2-3.

Politiek en verkiezingen (323/324)

95 - BAGUET Paul, *Verkiezingspamfletten betreffende de gemeenteraadsverkiezingen van 1964 te Nederbrakel*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 53-58; (2), p. 45-50.

96 - DE BOECK Dirk, *De pastoor en de verkiezingen*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 109-110.

Vermoedelijk in 1938.

97 - DE MAEYER Jan (red.), *Verkiezingsuitslagen en databanken. Acta van de Workshop gehouden te Brussel op 23 november 2001*, (*Odisea*, 1), s.l., ODIS - Onderzoekssteunpunt en Databank Intermediaire Structuren in Vlaanderen 19e-20e eeuw, 2003.

Overdruk uit "Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis", 81, 2003, (2), p. 281-453.

98 - DE VUYST Julien, *Politiek steekspel anderhalve eeuw geleden te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (35), p. 45-48.

Verkiezingen in 1848.

99 - VALCKE Tony, *Een databank van Oost-Vlaamse politici*, - *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis*, 81 , 2003, (2), p. 369-373.

Politieke partijen en bewegingen (329)

100 - HEMMERIJCKX Rik, *Bert Van Hoorick; van flamingantisme naar communisme*, - *Wetenschappelijke Tijdingen*, 62, 2003, (2), p. 98-111; (3), p. 163-176.

Bert Van Hoorick (1915-2000).

101 - MEULEMAN Xavier, *Het Daensmuseum te Aalst*, - *Daens Vandaag*, 27, 2003, (2), p. 9-10.

102 - VAN CAMPENHOUT Frans, *Magda Gravez-Haegens; biografie van een Aalsterse Vlaams-Nationaliste*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (2), p. 77-116.

103 - V[AN] C[AMPENHOUT] F[rans], *Wij gedenken in 2003*, - *Daens Vandaag*, 27, 2003, (1), p. 12-13.

O.m. Petrus Van Schuylenbergh, Denis Ceuterick en Hilaire Van de Velde.

Arbeidersbeweging (331)

104 - [ONTSTAAN], *Het ontstaan van de Katholieke Werkers Bond in Gijzegem*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (4), p. 92-93.

In 1951.

Seizoenarbeid (331.5)

105 - VAN DE CAPELLE André; DE METS Rudy, *De Fransmans; seizoenarbeiders uit onze streek*, - *Triverius*, 33, 2003, (2), p. 4-8; (4), p. 7-17.

Grond en bodem (332)

106 - CASTELAIN Rik; VAN DURME Luc, *Het pacht- en cijnsboek bekend als het Vorwaerden bouck van het Onze-Lieve-Vrouwhospitaal te Oudenaarde (1385-1411)*, (*Bouwstenen op het gebied van de Nederlandse naamkunde, dialectologie en filologie*, 6), Gent, Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, 2002, 125 p.

Belangrijk voor het zuiden van het Land van Aalst.

107 - VAN MELKEBEKE Dirk, *Grondgebonden ? Het grondgebruik en grondbezit van de Van Melkebekes in Ressegem*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (4), p. 44-45.

Ambachten. Coöperaties. Economische organisatievormen (334)

108 - DE GROM Richard, *S.M. Weldoen te Welle*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (1), p. 6-8.

Daensistische coöperatieve.

109 - DE SCHRYVER Sven, *Aspecten van sociale mobiliteit binnen de 18de eeuwse Aalsterse ambachtswereld. Een prosopografische benadering*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

110 - VAN ISTERDAEL Herman, *Archieven van ambachten en gilden in Vlaams-Brabant. Inventarissen*, (*Rijksarchief te Leuven. Inventarissen*, 28), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 122 p.

Met vermelding van het beenhouwersambacht van Aalst.

Economische situatie en ontwikkeling (338)

111 - VERMOESEN Reinoud, *Urbanisatie en ruralisatie van de Aalsterse regio (1667-1714)*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 33-50; (2), p. 117-131; (4), p. 279-292.

Handel (339)

112 - CAUDRON Freddy, *Jezuïeten en de hongersnood in Aalst (1709)*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 70-73.

Criminaliteit (343)

113 - CAUDRON Freddy, *Cela est injuste*, - Heemkundige Kring De Faluintjes, 16, 2003, (4), p. 448-460.

114 - CAUDRON Freddy, *Over de geschiedenis van een weduwe*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 242-245.

Te Moorsel in 1713.

115 - DE COOMAN Tijl, *Vechten om te overleven. Belang en instorten van het rurale overlevingsmodel in het gerechtelijk kanton Geraardsbergen tussen 1840 en 1850 en de invloed hiervan op het maatschappelijk fenomeen criminaliteit*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

116 - DE TROYER Roger, *Was Heldergem onveilig 100 jaar geleden ?*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (3), p. 17-18.

Criminaliteit (moord, brandstichting) einde 19de en begin 20ste eeuw.

117 - VAN BOXELAER Eva, *Brigandage en banditisme in het Scheldedepartement tijdens de Franse Tijd (1795-1814)*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

118 - VAN DROOGENBROECK Edgard, *Zwalmse leden van de Bende van Jan De Lichte veroordeeld te Aalst in 1748*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 14-16.

119 - VUYLSTEKE Marc, *Herbergruzie in "De Blaesbalg" te Nukerke*, - *Businarias*, (7), 2003, (21), p. 10-15.

In 1772 tussen Philippe Anthone Roos en Jan Baptiste Huysman.

120 - DE MERLIER Dirk, *Procès-Verbaux*, - *Businarias*, (7), 2003, (19), p. 8-10.

Uit 1868. Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 157.

121 - CAUDRON Freddy, *De parabel van de verloren zoon (versie uit Wieze)*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 372-373.

122 - DE NOYETTE Guy; VAN DE CASTEELE Laurent, *Moord op den eerweerden heer Franciscus Van Hollewynkel, pastoor van Rooborst - gebeurd den 20 Maart van het jaar 1845*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 5-9; (2), p. 5-8.

Privaatrecht. Tienden (347.25)

123 - BAVAY Lut, *Verkoop van tienden in de 18de eeuw*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 34-37.

In Mere. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

Nalatenschappen. Staten van goed (347.6)

124 - BRAET André, *Erfenisaangiften - registratiekantoor Aalst*, - *Dender-stam. Tweemaandelijks informatieblad van de V.V.F. Aalst*, 23, 2003, (1), p. 12-13; (2), p. 28-31; (3), p. 43-44; (4), p. 60-63; (5), p. 80.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 167.

125 - DECRITS Marc, *Aangiften nalatenschap Zulzeke-Kwaremont-Ruien 1560-1796*, Ronse, s.n., 2003, 159 p.

126 - DIERICKX Fons, *Een legaat voor de Herdersemse parochiekerk*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 444-447.

Van pastoor Franciscus Bruyninckx, pastoor van Herdersem van 1703 tot 1734.

127 - ERVYNCK Gontran, *Een aanvulling op de staten van goed van Melle en Gontrode*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (121), p. 16-25.

Verkoopscontracten (347.7)

128 - ERVYNCK G[ontran], *Datering van een onbekende prysye van Gentbrugge en Ledeberg in het Stadsarchief van Gent*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (124), p. 8-11.

Uit de periode 1640-1645.

129 - LARNO Julia, *Het gebeurde meer dan 100 jaar geleden*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 18; (4), p. 23-24.

Verkoop in 1850 van een huisstede in Nederzwalm-Hermelgem en van een hofstede en gronden in Sint-Denijs-Boekel.

Rechterlijke macht. Notariaat. Rechtscolleges (347.9)

130 - VAN TRIMPONT Marc, *150 jaar gerecht in het kanton Geraardsbergen (1795-1945)*, Geraardsbergen, Geschied- en Heemkundige Kring Gerardimontium, 2002, 43 p.

131 - VAN EFFELTERRE Jozef, *Het werk van een procureur; een verslag uit het midden van de 18de eeuw in het Land van Zottegem*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 101-103.

132 - VERMOESEN Ben, *Gerechtsdienaars op de beklaagdenbank in 1389*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 150-155.

In Baardegem en Meldert.

133 - DE LOOSE Willy, *Een notarisakte uit 1863* - *Haaltert*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (3), p. 23-24.

Inventaris van een nalatenschap bij notaris Jan Antoon Arents.

134 - ROOSENS Paul, Een landelijk notariskantoor in het Interbellum, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 28 , 2003, (2), p. 27-31.

Kantoor van notaris Eugène Van den Steen van 1913 tot 1945.

135 - VUYLSTEKE Marc, *De vierschaar te Nukerke 1750*, - *Businarias*, (7), 2003, (20), p. 25-28.

Politiek personeel (35.08)

136 - DE MAESSCHALCK Gust, *René Van Hauwermeiren, een bekend Wichelaar ... is niet meer*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 28 , 2003, (1), p. 1-26.

O.m. Consul-Generaal in de V.S. (°Wichelen 1921 - + Milaan 2003).

137 - HOSSELAER Gert, *De magistraat te Aalst in de XVIe eeuw (1578-1598)*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

138 - UYTTERSPROT Marc, *Vijftig jaar geleden*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (3), p. 76-81.

Over de inhuldiging van burgemeester Romain De Ridder (1888-1962) in Hofstade op 28 juni 1953.

139 - VALCKE Tony, *Een databank van Oost-Vlaamse politici*, - DE MAEYER Jan (red.), *Verkiezingsuitslagen en databanken. Acta van de Workshop gehouden te Brussel op 23 november 2001*, s.l., ODIS - Onderzoekssteunpunt en Databank Intermediaire Structuren in Vlaanderen 19e-20e eeuw, 2003, p. 369-373.

Politie. Veldwachters (351.74)

140 - DUPREZ Michel, *Wat kostte de kledij van een veldwachter in 1924 ?*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (4), p. 21-22.

Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354)

141 - CALLEBAUT Noël, *Een gids voor Gentbrugge*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (123), p. 4-6.

142 - DE CLERCK Jan C.A., *Enkele beslissingen van de gemeenteraad van Baardegem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 286-290; (4), p. 424-428.

Het artikel in nr. 4 draagt de titel 'Het reglement van politie van Baerdegem van 1852'.

143 - DE VUYST Julien, *Afscheid van burgemeester Lodewijk De Saedeleer te Haaltert - 1858*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (2), p. 11-12.

Lodewijk De Saedeleer (1798-1858).

144 - DEKEYSER Armand, *Eugène Soudan. Burgemeester van Ronse (1927-1958)*, Ronse, in eigen beheer, 2003, 56 p.

145 - OLSEN Jan, *Jozef Van de Vijvere, burgemeester te Melle van 1933 tot 1938*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (4), p. 3-7.

146 - VAN ISTERDAEL H., *De archieven van het leenhof (1467-1788) en de schepenbank van Parike (1512-1795) en van de heerlijkheid Imbroek (1632-1775)*, (*Rijksarchief te Ronse. Inventarissen*, 39), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 48 p.

147 - VERNAEVE Wilfried, *Regesten op de Wettelijke Passeringen van de Stad Aalst. 5: oktober 1727 - mei 1735 (Registers nr. 1388-1392 van het Oud Archief Aalst ...)*, Aalst, Dirk Martenscomité i.s.m. de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst, 2003, 6+111+92 p.

148 - VERROKEN Erik, *Mer Arend VI van Gavere (1387-1418), heer van Schorisse, van Dieudonné en van Morcourt aan de Somme*, - *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde*, 40, 2003, p. 261-410.

149 - WALTNIEL L.G.; LION Marc (opgetekend door); WALTNIEL Raf (foto's), *Achteraf beschouwd. De Ninoofse politieke memoires van L.G. Waltniel*, Meerbeke, s.n., [2003], 184 p.

150 - VALCKE Tony (ed.), *De fonteinen van de Oranjeberg. Politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen van 1830 tot nu. 4: Biografieën van twintigste-eeuwse beleidsmakers*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen en Academia Press, 2003, VII-903 p.

Behandelt voor de periode vanaf 1914 alle gouverneurs, provincieraadsvoorzitters, griffiers en een keuze van gedeputeerden en provincieraadsleden. Met indices van personen en zaken.

Defensie. Krijgsgeschiedenis (355)

151 - BEECKMANS Luc, *Een hellebaard uit Herzele*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (1), p. 2.

Daterend van tussen het laatste kwart van de 15e eeuw en het derde kwart van de 16e eeuw.

152 - CAUDRON Freddy, *De brief van de soldaat*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 374-375.

Brief van Joos Meert van Moorsel uit het laatste kwart van de 18e eeuw.

153 - CAUDRON Freddy, *Zanten uit het Land van Aalst*, - *Dender-Stam. Tweemaandelijks informatieblad van de V.V.F. Aalst*, 23, 2003, (2), p. 25-26; (3), p. 45-46; (4), p. 55-57; (5), p. 72-74.

O.m. over de Aalsterse schoolmeesters Petrus Franciscus en Franciscus Adrianus Corael en over Jan De Lichte.

154 - DE BAETS August, *De veldtocht van prins Frederik-Willem van Oranje-Nassau door het Land van Rode anno 1645*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (122), p. 10-25.

155 - DE SMET Antoine, *De Slag bij Gavere 23 juli 1453*, Gavere, VVV 't Gaverland, 2003, 131 p.

156 - DE SMET Johan, *Frans Rottiers en de Koreaanse oorlog*, - *Ken uw Dorp*, 30, 2003, p. 8-26.

Frans Rottiers (Lede 1908 - Seoel 1951).

157 - DE TROYER Roger, *De Koreaan van Heldergem*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (1), p. 15-17.

Frans Impens van Heldergem.

158 - HAEMERS Jelle, *Sneyssens' heldenmoed, Engels verraad en 40.000 doden ? Feit en fictie omtrent de Slag van Gavere*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 221-236.

159 - HOUTMAN E[ugeen], *Het soldatenleed van Wellenaren in het leger van Napoleon*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (3), p. 2-7.

Overlijdensberichten en soldatenbrieven.

160 - LAMARCQ Danny, *De slag bij Gavere opnieuw uitgevochten : een re-enactment van formaat*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (3), p. 7-11.

In 1453.

Wereldoorlog I (355 WOI)

161 - DE COCK Louis, *De wereldoorlogen in Geraardsbergen en omgeving in het geheugen gegrift*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (4), p. 23-27.

162 - DE METS Rudy, *Inhuldiging gedenkplaat voor de Everbeekse slachtoffers van beide wereldoorlogen*, - *Triverius*, 33, 2003, (2), p. 28-29.

163 - DE MULDER Guy, *Een vleugje archeologie en geschiedenis van de 'Grote Oorlog' te Velzeke*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 349-357.

164 - VAN TRIMPONT Marc, *Geraardsbergenaars bij de Jagers te Voet in de Grote Oorlog*, - *De Heemschutter*, 2003, (192), p. 10-24.

165 - VAN WASSENHOVE Lieve, *Twee "Commonwealth War Graves" in Groot-Oosterzele*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (122), p. 8-9.

Uit de eerste wereldoorlog.

Wereldoorlog II (355 WOII)

166 - DE DECKER Cynrik, *Luchtvaartarcheologie in België. Speuren naar relieken uit de luchtvaartgeschiedenis*, (*België in oorlog Speciaal*, 4), Erpe, De Krijger, 2001, 160 p.

Met vermelding van Denderwindeke, Geraardsbergen, Opbrakel, Pamel, Ronse, Schendelbeke (Moenebroek), Serskamp (Boskant), Sint-Maria-Lierde (Kakebeke), Vollezele (Congoberg).

167 - DE GROM Richard, *Rantsoenering en ravitaillering gedurende de oorlogsjaren 1940-1944*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (4), p. 17-22.

In Welle.

168 - DE NIJS Eddy, *Hebt g'uw zegels bij ? Een oorlogslied*, - *Liniaal*, 26, 2003, (4), p. 22-23.

169 - DE WAELE Frans; ROEST Frans, *Herinneringen van een dwangarbeider aan de terugkeer uit Nazi-Duitsland*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (2), p. 18-20.

Frans De Waele uit Beerlegem.

170 - DUBOIS Gilbert, *Crisisdagen bij de Britse strijdkrachten (B.E.F.) op 17, 18 en 19 mei 1940 te d'Hoppe/La Houppe - Vloesberg/Flobecq 'Châlet des Bois'*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 181-234.

171 - FRANSAER Frans, *Eerste oorlogsmaanden in Montfrin*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 230-237; (4), p. 391.

172 - HEMMERIJCKX Rik, *Louis Paul Boon en Bert Van Hoorick : wapenbroeders ?*, - *Boelvaar Poef*, 2, 2002, (2), p. 3-16.

In de tweede wereldoorlog.

173 - MERTENS Jan, *Analyse van het gewapend verzet te Herzele tijdens WOII*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

174 - PRAET Patrick, *Mei 1940, ontsnapt aan de dood te Okegem*, - *Mededelingen Heemkring Okegem*, 28, 2003, (4), p. 97-104.

Over Irma De Troy.

175 - VAN DE CASTEELE André, *Overzicht van krijgsgevangenen uit Roborst*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 18-20.

Uit de tweede wereldoorlog.

176 - VAN HERREWEGHEN Herman, *De bunkers in Pamel en Meerbeke*, - VAN HERREWEGHEN Herman, *Het interbellum en wereldoorlog II in Pamel en O.L.V[.]-Lombeek*, Roosdaal, DF-Klokje van Davidsfonds Roosdaal, 2002, p. 73-93.

Uitgegeven naar aanleiding van de Open Monumentendag 2002.

177 - VANCOPPENOLLE Georges, *Le Mouvement National Belge Secteur de Renaix ... dans la tourmente*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 235-304.

Maatschappelijk werk (36)

178 - BOELS-MELAIN Anny, *Catharina Isabella (De) Colins (1711-1781), priores van het O.L.V.-Hospitaal in Geraardsbergen*, - *De Heemschutter*, 2003, (187), p. 23-26.

179 - DE COOMAN Geertrui, *De levensstandaard in Oost-Vlaanderen in de 18de eeuw en eerste helft van de 19de eeuw op basis van antropometrische indicatoren*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

180 - DE WILDE Ghislain, *Uit het kerkelijk archief van Gijzegem*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (4), p. 94.

Armenzorg in 1759.

181 - DIERICKX Fons, *Het rustoord van Herdersem en zijn bewoners*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 174-186.

182 - MOENS Jelle, *De sociale politiek van de Heilige Geesttafel. Armenzorg te Aalst in de achttiende eeuw*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

183 - VAN TRIMPONT Marc, *De Posthoorn; een corporatistische Maatschappij van Onderlingen Bijstand anno 1895*, - *De Heemschutter*, 2003, (188), p. 29-33.

Onderwijs (37)

184 - UYTTERSPROT Marc, *Zwarten te Gijzegem op het einde van de negentiende eeuw*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (2), p. 41-46; (3), p. 53-61; (4), p. 85-91.

Sint-Aloysiusinstituut te Gijzegem o.l.v. abbé Petrus Van Impe (Nieuwerkerken 1840 - Gijzegem 1924).

185 - VAN DAMME Oscar, *120 jaar normaalschool Gijzegem 1877-1998. Van spinhuis tot hogeschool*, Aalst, Katholieke Hogeschool Sint-Lieven, 2002, 607 p.

186 - BAVAY Lut, *Tijl op pad voor de ziel van het Meerse kind*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 38-39.

Over de schoolstrijd in 1955. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

187 - DE VUYST Julien, *Heftige schoolstrijd in Herzele in de 19de eeuw*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (4), p. 37-38.

188 - DE WINNE Lydia, *Sint-Gudulaschool; een vergane glorie*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 118-120.

In Aalst op de H. Hartparochie.

189 - [JUBILEUM], *Jubileum van de Broedersscholen Nederbrakel 1911-1961*, Nederbrakel, Zwalmbode, 1961.

Deze publicatie is tevens het eerste nummer van de jaargang 21 (1961) van "Zwalmbode. Orgaan van de oud-leerlingenbond der Broeders van Liefde Nederbrakel".

190 - LAEREMANS Jos, *Vaarwel internaat*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (3), p. 71-73.

Sluiting van het internaat van het Gijzegemse Sint-Vincentiusinstituut in 2002.

191 - ONIJN André, *Het Protestants schooltje te Ronse 1908-1955*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 169-176.

192 - DIERICKX Fons, *Herdersemse geschiedenislessen*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 294-307.

Enkele 'leeslessen geschiedenis' van onderwijzeres Magdalena Van de Velde (Gijzegem 1903-Herdersem 1994).

193 - DE SCHRYVER Fredy, *Liniaal ging op bezoek bij Cyrille Callebaut*, - *Liniaal*, 26, 2003, (1), p. 14-25.

194 - DIEPENDAELE Antoon (red.); VAN DURME Luc; DE BOTH Luc, *Een halve eeuw Koninklijk Atheneum Zottegem 1952-2002*, Zottegem, Vrienden van het Koninklijk Atheneum Zottegem, 2002, 256 p.

195 - GERITS Jan, *Een student uit Sint-Kornelis-Horebeke aan de Latijnse school te Geel (18de eeuw)*, - *Triverius*, 33, 2003, (2), p. 51-52.

Over Jan Baptiste De Vos en M. Van Malleghem.

Kunstonderwijs (373.67)

196 - VAN DE PERRE Dirk, *Op de grens van twee werelden. Beeld van het architectuuronderwijs aan het Sint-Lucasinstituut te Gent in de periode 1919-1965/1974*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, 190 p.

Jeugdbewegingen (374.3)

197 - [K.S.A.], *K.S.A. Sint-Jozef Aalst 75 jaar 1928-2003*, Aalst, Drukkerij Van de Putte, [2003], 63 p.

Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8)

198 - [DENDERROUTE], *Denderroute Zuid. Met de auto door de Denderstreek*, Gent, Toerisme Oost-Vlaanderen, 2003, 16 p.

Op het grondgebied van de fusiegemeenten Geraardsbergen, Herzele, Ninove.

199 - LAMARCQ Danny, *Sint-Maria en Sint-Goriks-Oudenhove; een geamputeerde Siamese tweeling*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (1), p. 7-10.

200 - MARQUEBREUCK Jean, *Uitkijktoren op en kabelbaan naar de Oudenberg, een gemiste kans ?*, - *De Heemschutter*, 2003, (188), p. 37-38.

In Geraardsbergen.

201 - VAN DEN DRIESSCHE Eric, *Wandeling Zonnegem*, - *Darcos*, 20, 2003, (5), p. 10-12.

202 - VAN PAEPEGEM Wilfried, *Meerbeke : één dag per jaar wereldberoemd*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (5), p. 13-15.

203 - VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie; DE COCK Louis, *Het Provinciaal Domein De Gavers te Geraardsbergen : te land, te water en in het groen*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (3), p. 12-15.

Volkskunde (39)

204 - DE BRUCKER Christiane, *Niet te geloven ...*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 190-194.

Winkels te Herdersem midden 20e eeuw.

205 - DE WINNE Christina, *Volkscultureel erfgoed uit Groot-Zottegem*, 2 dl., Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 1999.

206 - VAN DEN ABEELE Raf, *Frans Watté (Zottegem 13 januari 1921 - Sint-Martens-Latem 14 april 2002)*, - *Jaarboek van de Heemkring Scheldeveld*, 32, 2003, p. 187-188.

207 - VAN TRIMPONT Marc, *Sinds wanneer noemen wij ons Geraardsbergse plassertje Manneken-Pis ?*, - *De Heemschutter*, 2003, (192), p. 25.

Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392)

208 - BUYSSE Tim, *Illegitimi en prenuptialen in de 18de eeuw : casestudy Zottegem*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 105-117.

209 - VAN DE CAPELLE André, *Communiefeesten op de Kruisstraat*, - *Triverius*, 33, 2003, (2), p. 43-44.

In Nederbrakel.

210 - CARLIER Myriam, *Kinderen van de minne? Bastaarden in het vijftiende-eeuwse Vlaanderen*, (*Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. Nieuwe reeks*, 3), Brussel, Paleis der Acadamiën, 2001, 328 p.

Met vermelding van Aalst, Ninove, Ronse.

211 - FOSTIER Sabine, *Huwelijksgebruiken in Herzele tijdens het interbellum, de jaren 1950-60 en de jaren 90*, - *Ethnologia Flandrica*, 18, 2002, p. 33-52 en 157-159.

212 - VAN DE PUTTE Bart, *Het belang van de toegeschreven positie in een moderniserende wereld. Partnerkeuze in de 19de-eeuwse steden (Leuven, Aalst en Gent)*, Leuven, KU Leuven - Faculteit Sociale Wetenschappen - Departement Sociologie, 2003, XXI-425 p.

Herbergen. Maaltijden. Vasten (392.8)

213 - DE BOECK Dirk, *Tijdelijke versoepelingen van de vastenwet in de 18de eeuw*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 37-38.

In Mere. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

214 - DE METS Rudy, *Jean-Baptiste en Benoit De Mets, herbergiers van de 19de eeuwse afspanning "de Cabuyze" op het gehucht Wulchaut te Maarke*, - *Businarias*, (7), 2003, (21), p. 16-26.

215 - GOOSSENS Geert, *Herbergen in de heerlijkheid Herzele (1779)*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (4), p. 40-41.

216 - GOOSSENS Geert, *Herbergen in de heerlijkheid Ressegem-Borsbeke (1779)*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (3), p. 25-26.

217 - PREMEREUR André, *18de-eeuwse herbergen in onze regio*, - *Triverius*, 33, 2003, (2), p. 30-41.
In Deftinge, Hemelveerdegem, Michelbeke, Parike, Sint-Kornelis-Horebeke, Sint-Maria-Horebeke, Sint-Maria-Lierde, Sint-Maria-Oudenhove, Sint-Martens-Lierde, Zegelsem.

218 - VUYLSTEKE Marc, *Café "Au Peintre" en de familie Bourlez*, - *Businarias*, (7), 2003, (19), p. 13-19.

In Schorisse.

Dood en begrafenisgebruiken. Bidprentjes (393)

219 - DE WILDE O., *Uitgevers van bidprentjes : ADFN (August De Frène Nederbrakel) - RVN (Remi Vandecandelaere Nederbrakel)*, - *Devotionalia*, 22, 2003, (132), p. 264-267.

220 - DESMET Ginette, *Oude en bijzondere bidprentjes: ars-moriendiprentjes of de kunst om (goed) te sterven*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (1), p. 16-22.

221 - DESMET Ginette, *Oude en merkwaardige bidprentjes : fotografische portretbidprentjes*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (3), p. 7-14.

Jean-Jacques Bockstael (° Geraardsbergen - + Mons 1871), Joséphine Jouret (Geraadsbergen 1836 - Geraardsbergen 1871), Georges Philippe Ghislain de Saint-Genois Des Mottes (Gent 1843 - Melle 1904), Octavie Vercauteren (Heusden 1849 - Melle 1925), Joseph De Coster (Melle 1843 - Melle 1915), Achille Jacobs (Melle 1874 - Melle 1941), René Ghys (Erwetegem 1906 - Piéton 1943).

222 - DESMET Ginette, *Portretbidprentjes*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (2), p. 3-9.

Joanna Laforce (+ Melle 1886), Emilie Antoinette Van Heteren (Zottegem 1820-1890), Dominicus Verstraeten (° Gontrode + Vlierzele 1891).

223 - DESMET Ginette, *Portretbidprentjes : mensen in uniform*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (4), p. 17-24.

Alfons Caroes (Appelterre 1892 - Ramskapelle 1916), Oscar Reunes (Merelbeke 1888 - Pervijze 1914), Robert De Tandt (Erwetegem 1914 - Flixecourt 1940), Omer-Petrus De Strooper (Aalst 1893 - Aalst 1939), Emiel-Jozef Van Nieuwenhove (Zarlardinge 1882 - Zarlardinge 1943).

224 - VAN DRIESSCHE Luc, *Overleden Wiezenaars*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (35), p. 49-52; (37), p. 125-128.

Hiëronymus Caudron (1878), Maria Joanna Van de Perre (1878), Emiel Louis Van Roy (1903), Rosalie De Hauwere (1903), Petrus Van Hove (1928), Leopold Van Hove (1928), Clement Merckx (1953), Jules August Wagon (1953).

Openbaar en maatschappelijk leven (394)

225 - PROVE Maarten, *"Geluckig Aelst plaisante stad. Gij moegt met rede u berommen". Publieke rituelen in Aalst tussen 1598 en 1648*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2002, 109 p.

226 - SONCK Hans, *Een Cecilia-feest te Denderhoutem - 1932*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (3), p. 15.

227 - CAUDRON Freddy, *Over de schone geschiedenis van het Ros Beiaard*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (1), p. 18-20.

228 - DUQUET Frans, *De winterjaarmarkt te Sint-Lievens-Houtem op 12 november*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (124), p. 35-36.

229 - DUQUET Frans, *De winterjaarmarkt te Sint-Lievens-Houtem 12 november*, - *Darcos*, 20, 2003, (6), p. 4-6.

230 - VAN DE CAPELLE André, *Kermis te Kruisstraat*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 29-33.

In Nederbrakel.

Sagen. Sprookjes. Vertellingen (398.2)

231 - DE WINNE Christina, *Sagenonderzoek in Groot-Zottegem*, - *Ethnologia Flandrica*, 19, 2003, p. 43-108 en 203-212.

Volksliederen. Marktliederen (398.8)

232 - DE MERLIER Dirk, *Liedjes van toen*, - *Businarias*, (7), 2003, (20), p. 21-22; (21), p. 27-28.

In Nukerke.

233 - DE SMET Lucien, *Een Balegems volkslied uit 1927*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (122), p. 30-33.

Opgetekend door prof. Paul Berghmans.

234 - FRANSAER Frans, *Frans Jacobs volkszanger*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 369-371.

Van Moorsel.

235 - VAN WASSENHOVE Lieve, *Een liedje "uit de oude doos"*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (121), p. 34.

Uit het midden van de jaren 30 van de twintigste eeuw.

5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN

Ecologie (504)

236 - DE PAUW Walter, *Het Eilandbos te Sint-Lievens-Houtem*, - *Darcos*, 20, 2003, (5), p. 7-9.

Kaartboeken. Landboeken (528)

237 - DE WILDE Ghislain, *Landboek van Gijzegem 1680*, Hofstade-Gijzegem, Heemkundige Kring Denderland, 2003, 70 p.

238 - OCKELEY Jaak, *Kaartboek van de abdij Affligem 1717-1752*, (*Cartografische en iconografische bronnen voor de geschiedenis van het landschap in België*, 8), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 326 p.

Indices op plaats- en zaaknamen. Met vermelding van Aalst, Baardegem, Denderhoutem, Denderleeuw, Erembodegem, Kerksken, Liedekerke, Meldert, Moorsel, Ninove, Okegem, Welle, Wichelen. Bij de meeste gemeentenamen volgen nog heel wat toponiemen.

Chronologie. Tijdsbepaling (529)

239 - KERKHOVE H., *Een merkwaardige ... nieuwe zonnewijzer op St.-Hermeskerk*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 135-139.

In Ronse.

Meteorologie. Weerkunde (551.5)

240 - BUISMAN Jan; VAN ENGELEN A.F.V. (red.), *Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen. 4: 1575-1675*, Franeker, Van Wijnen, 2000.

Delen 1-3 verschenen in 1995, 1996 en 1998 (bibiografie 1995/nr. 223, 1996/nr. 230 en 1998/nr. 261).

241 - DE CLERCK Jan C.A., *Hagelschade te Baardegem in 1910*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 156-173.

242 - PUTMAN Maaike, *"Terwijl ik dit schrijve, voor het vier zittende, vriest den inkt in de penne"*. De strenge winter van 1709 op Europees vlak met een case-study over het Land van Aalst, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

Natuursteen (553.5)

243 - DE SMET Lucien, *Balegemse steen*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (123), p. 17-30.

Waterlopen. Overstromingen (556)

244 - VAN DE PERRE Dirk, *De Dender en haar overstromingen bekeken vanuit historisch oogpunt*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (2), p. 153-166.

6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN

Uitvindingen (608)

245 - [WIJ], *Wij vernamen uit Kerxken - 1833*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (1), p. 14.

Over horlogemaker en uitvinder Constant Van Lul.

Geneeskunde. Volksgeneeskunde (61)

246 - BUURON Jan, *Carel Van den Brule; het leven van een chirurgijn*, - *De Brabantse Leeuw*, 52, 2003, (4), p. 196-208.

Carel Van den Brule (° Hofstade 18-1-1654) wijkt uit naar West-Brabant.

247 - CAUDRON Freddy, *Moorsel : het dorp der mirakelen*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 246.

Over meester-chirurgijn Philips Bours (1656).

248 - DE BOECK Maarten, *Over uilen en andere ongewenste kerkbezoekers*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 110.

In de kerk van Mere in de 17e en 18e eeuw.

249 - DE METS Rudy, *Marie-Josephine Vandecatseye (° Everbeek 1888 - + Etterbeek 1955); directrice van de materniteit Fondation Lambert te Etterbeek*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 9-28.

250 - DE WOLF Gilbert, *De Spaanse griep te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (34), p. 10-14.

In het begin van de 20ste eeuw.

251 - P[EERSMAN] J[aak], *Sebastiaan Nerinckx, dokter van de Ninoofse abdij (1773-1801)*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (21), p. 4-5.

252 - QUINTIJN J.B. *Jozef Frans Kluyskens (Aalst 9-9-1771 / Gent 24-10-1843). Eerste voorman van het Vlaams-Belgisch doktersgild*, - STRIJPENS Hendrik e.a., *Oost-Vlaanderen: Bouwheer van de "Staat" België*, Boortmeerbeek, Uitg. Pieter Daens, 1981, p. 174-199.

253 - ROEST Frans, *Wratten 'aflezen' te Roborst*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 12.

Molinologie. Water- en windmolens (620.9)

254 - BOMBEECK Leo, *De gebroeders Boenbeke, windmolenpachters op de houten staakkorenmolen te Nieuwerkerken bij Aalst in de 17de eeuw (met aanvulling)*, - *Liniaal*, 26, 2003, (3), p. 7-22; (4), p. 23-25.

255 - DE PUNT Johan, *Bouwhistorische nota van de windmolen van Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (1), p. 6-12.

256 - DE TEMMERMAN Ludwig, *De geschiedenis van de Ruygerswatermolen*, - *Triverius*, 33, 2003, (3), p. 66-72.

In Nederbrakel.

257 - DENEWET Lieven, *De Bostmolen van Roborst zal na 40 jaar horeca-uitbating opnieuw maalvaardig worden*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (2), p. 73.

258 - DENEWET Lieven, *Drie nieuwe Vlaamse staakmolenkasten in 2003*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (2), p. 64-66.

Een ervan is de Vinkemolen op de Franskouter in Sint-Denijs-Boekel.

259 - DENEWET Lieven, *De Nedermolen van Melden: bescherming als aanloop voor een maalvaardige restauratie*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (2), p. 69.

260 - DENEWET Lieven, *De Paepscheuremolen van Zulzeke : materiële en papieren bescherming van een authentiek boerenmolentje met houten binnenwerk*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (2), p. 72.

261 - DENEWET Lieven, *Tien Vlaamse molens ingehuldigd in 2003*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (4), p. 281-296.

Voor ons werkgebied de Vinkemolen van Sint-Denijs-Boekel.

262 - DUPREZ Michel, *IJzerkotmolen Sint-Maria-Latem : staat van goed van Joannes Baptiste Cnudde*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 12-14.

263 - HUYS Paul, *Binus Van den Abeele, schilder van de Zwalmmolens*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (2), p. 106.

264 - KERKHOVE H., *Waren er ooit meer dan 22 molens in het Ronsische ?*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 117-122.

265 - LAMARCQ Danny, *Zwalm watermolengemeente*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (3), p. 19-23.

266 - ROGGEMAN Willy, *Geschiedenis van de korenwindmolen te Sint-Antelinks, genaamd Buyses Molen of Molen Ter Rijst 1799-1976*, Sint-Antelinks, s.n., 2003, 105 p.

267 - SOUFFREAU Georges L., *Geschiedenis van de Windmolen van de Abdij van Ninove te Sint-Antelinks genaamd Molen Ter Rijst 1428-1798*, Woubrechtegem, in eigen beheer, 2003, 56 p. + 30 afzonderlijk gepagineerde bijlagen.

268 - VAN DEN BRANDEN Walter, *Ruimte voor (Vlaamse en Zeeuwse) molens in het Europees Interreg III-project*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (4), p. 277-280.

Met vermelding van de Vinkemolen (Zwalm) en de Boembekemolen (Brakel).

269 - VERPAALEN John, *Het molenoeuvre van André ver Elst (1935-2002)*, - *Molenecho's*, 31, 2003, (4), p. 319-321.

O.m. de molen Ter Rijst in Sint-Antelinks en de Van der Lindens molen in Nederzwalm-Hermelgem.

270 - WILLEQUET Remi, *De voormalige molen "Pessemier"*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 123-127.

271 - WISSE Geert, *De teerlingen zijn geworpen : het gebinte van de Vinkemolen staat overeind*, - *Land in Zicht*, 72, 2003, (1), p. 35-38.

In Sint-Denijs-Boekel.

272 - WISSE Geert, *De Vinkemolen siert het landschap*, - *Land in Zicht*, 72, 2003, (3), p. 16-17.

In Sint-Denijs-Boekel.

273 - WISSE Geert, *De Vinkemolen; opnieuw een staakmolen op de Franskouter*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 20-22.

Mijnwerkers (622)

274 - MAROYE Marc, *60 jaar Sint-Barbaragilde te Sint-Maria-Lierde*, - *Triverius*, 33, 2003, (4), p. 37-50.

Wegenbouw (625)

275 - DE TROYER Louis, *Bijna 50 jaar geleden startte het begin van de uitvoeringswerken aan de Langestraat*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (3), p. 11-19.

In Welle.

276 - DE VUYST Julien, *Kasseiers en kasseiwegen*, - *Ons Heem*, 56, 2003, (3), p. 29-36.

Met vermelding van Herzele, Lede, Mere, Vlekkem.

Stadshygiëne (628.4)

277 - VEILLEFON Steven, *Het stedelijk leefmilieu te Aalst, 1600-1800*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

Verlichting (628.9)

278 - DE SMET Lucien, *Openbare verlichting te Balegem*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (121), p. 26-30.

Mulder Germain De Coene produceerde met zijn gasturbine als eerste te Balegem elektriciteit (1920).

Land- en tuinbouw. Bosbouw. Paardenfokkerij. Veeteelt. Bijenteelt (63)

279 - DE TEMMERMAN Ludwig, *Ledenlijst van de veeverzekering te Sint-Kornelis-Horebeke uit 1902*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 62-63.

280 - GILLIS Maurice, *Het Hof ter Loo te Moortsele rond 1500*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (124), p. 12-32.

281 - VAN DEN BOSSCHE Ariël, *Het Hof ter Hoeven*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 108-112.

In Moorsel.

282 - VAN DEN BOSSCHE Ariël, *Het Hof Texel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 358-362.

In Moorsel.

283 - VAN DEN BOSSCHE Ariël, *De omgeving van het Hof te Bontegem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 226-229.

In Moorsel.

284 - VAN DEN BOSSCHE Ariël, *Thiende ende helftwinninghen te Moorsel*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 499-503.

In 1636-37.

285 - VAN DRIESSCHE Luc, *De Samenwerkende Landbouwers van Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (35), p. 53-64.

Van 1899 tot ongeveer 1960.

286 - WILLE Danny, *Huizen vertellen ... de Meldertse hoeve De Witte*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 326-331.

287 - DE BAETS August, *Van het Geerbos blijft geen boom meer over*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (4), p. 8-16.

288 - DE COCK Louis, *Zuid-Oost-Vlaams groen : bomen met een verhaal*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (3), p. 24-27.

In Brakel, Geraardsbergen, Kerkem, Meerbeke, Meilegem, Nieuwerkerken, Rozebeke, Sint-Maria-Horebeke, Voorde.

289 - DE ZAEYTIJDT Adelin; VUYLSTEKE Marc, *Het Bos ter Rijst*, - *Businarias*, (7), 2003, (20), p. 17-20.

In Schorisse.

290 - LACHAERT Pieter-Jan, *De Makegemse bossen, een voorbeeld van het nut van de historische geografie voor de hedendaagse ruimtelijke ordening in Vlaanderen*, - *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis*, 2002, p. 37-54.

Gelegen in Melsen, Merelbeke, Munte en Schelderode.

291 - STRAETEMANS Karolien, *Geschiedenis van het Belgisch trekpaard en geschiedenis van het paardenvlees in België (1840-1930)*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2000.

292 - BRANTEGEM Herman; VAN DER SPEETEN Jozef, *Het varken en de Okegemse slagers*, - *Mededelingen Heemkring Okegem*, 28, 2003, (2), p. 29-56; (3), p. 57-96.

293 - DE KEGEL Joris, *Verenigde Beenhouwers van Kerksken - mei 1941*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (3), p. 21-22.

294 - ROELANDT Omer, *Haaltert zonder beenhouwers !*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (3), p. 16-17.

Slagers te Haaltert in de 19de en 20ste eeuw.

295 - BRANTEGEM Herman, *De bijenteelt te Okegem*, - *Mededelingen Heemkring Okegem*, 28, 2003, (1), p. 17-28.

Jacht (639)

296 - DE LOY-VERMEULEN Koen, *Jacht, jachtwetgeving en jachtinstellingen in Vlaanderen (17de-18de eeuw). Casus: Het Siège van de jacht in de twee steden en het Land van Aalst*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

Bedrijfsgeschiedenis (65)

297 - LEFEBVRE Wim; BUYST Erik; DE CAIGNY Sofie, e.a. [eds.], *Bedrijfsgeschiedenis en bedrijfsarchieven in België, 19de - 20ste eeuw*, - *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 33, 2003, (3-4), p. 319-675.

Themanummer.

Drukkunst (655)

298 - VEKEMAN Herman, *De familie Vekeman en het ontstaan van de drukkerij te Zottegem*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 119-132.

Verkeer. Straten. Spoorwegen. Scheepvaart. Postwezen (656)

299 - DE BAETS August, *De Bosstraat*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (3), p. 3-6.

300 - DE BAETS August, *De Schauwegemstraat - Kleine Elsdries*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (1), p. 27-30.

301 - DE BAETS August, *De Varingstraat - Zwaantjesstraat*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (2), p. 17-20.

302 - DE GROM Richard, *De evolutie van een straat (De Broekstraat) of ... van een veldweg naar een moderne straat ...*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (2), p. 11-24.

In Welle.

303 - DE JAEGHER Lars, *De verbetering van het wegennet in de regio Oudenaarde 1800-1914*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2002.

304 - DUQUET Frans, *De "Kalseideweg" van Sint-Lievens-Houtem naar Oosterzele*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (123), p. 31-32.

In de negentiende eeuw.

305 - VAN DER KELEN Ignace, *Verdwenen voetwegeltjes te Sint-Lievens-Houtem*, - *Darcos*, 20, 2003, (5), p. 1-6.

306 - DE VUYST Julien, *Het tracé van de spoorlijn Brussel-Oostende dwars door Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 26, 2003, (4), p. 17-20.

307 - DOOREN Sabine, *Private spoorwegen in België (1830-1914). Een dynamische interactie tussen Staat en private sector*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2000.

308 - GUERISSE Michael, *Sluisgebouw in Denderleeuw*, - *A+*, 2003, (183), p. 25.

309 - LEKENS Luc; LAGROU Jacques, *Binnenschippers*, (*Archiefbeelden*), s.l., Tempus Publishing, 2003, 127 p.

Fotoboek.

310 - MEERT Jeroen, *De achttiende-eeuwse "bargie" of trekschuit tussen Aalst en Dendermonde*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (4), p. 257-278.

311 - MEERT Jeroen, *Binnenscheepvaart in en rond het 18de eeuwse Aalst*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

312 - MEERT Jeroen, *Het kanaal Aalst-Baasrode en de verkeerswegenproblematiek in het Land van Aalst in de 18de eeuw*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 5-32.

Met een postscriptum van Dirk Van de Perre: De positie van Ninove en Dendermonde in deze problematiek.

313 - [RONSE], *Ronse - postgeschiedenis. Renaix - histoire postale*, Ronse, Philathélique, 2003, 158 p.

314 - S[CHEERLINCK] H[ans], *Raddatumstempel met korte golven links*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (23), p. 5; (24), p. 4.

Bijdrage tot de postgeschiedenis van Ninove.

315 - VERVUST André, *Postbode op Melle-Dries*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (2), p. 21-22.

In de eerste helft van de twintigste eeuw.

Reclame (659)

316 - DE NOYETTE Guy, *Annonces van meer dan 100 jaar geleden*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 17.

In Dikkele, Hundelgem, Munkzwalm, Sint-Denijs-Boekel.

Brandstoffen. Lucifers (662)

317 - ROBBEN Danny (eindred.); DE TAEYE Albert (eindred.), *Historische verkenning van Geraardsbergen als luciferstad*, Geraardsbergen, Filuministenkring Geraardsbergen, 2003, 24 p.

318 - STROOBANT Marcel; ROBBEN Danny, *Tot de laatste lucifer. Geschiedenis van de lucifersnijverheid in de Denderstreek*, [Geraardsbergen], s.n., [2003], 304 p.

Feitelijk beperkt tot de studie van de lucifersnijverheid in Geraardsbergen/Overboelare met enige uitweiding over Ninove.

319 - VANDEN HERREWEGEN Anne-Marie; DE COCK Louis, *Geraardsbergen, lucifersstad*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (5), p. 9-12.

Brouwerijen. Voedings- en genotsmiddelen (663/664)

320 - DE RO Jacques, *Dorpsbrouwerijen rond Geraardsbergen in de XIXe en XXe eeuw*, - *De Heemschutter*, 2003, (191), p. 8-22.

In Idegem, Nederboelare, Onkerzele, Ophasselt, Schendelbeke, Zandbergen, Zarlardinge.

321 - IMBO Gaston, *Johannes Franciscus Morre en de mattentaarten*, - *De Heemschutter*, 2003, (191), p. 24-25.

322 - VAN PAEPEGEM Wilfried, *Alleen nog chocolade te Wieze*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (4), p. 30-32.

323 - DE GROOTE Koen; MOENS Jan, *Patacons*, - *Ename 974*, 2003, (21), p. 6-7.

18de-eeuwse patacons opgegraven in Aalst.

324 - FLAMANT Roger, *De Geraardsbergse mattentaart - De broederschap van de Geraardsbergse mattentaart*, Geraardsbergen, Koninklijke VVV, 2002, 56 p.

325 - HIEL Roger, *Hun broodje was gebakken*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 238-241.

Brood, ovenkoeken, ... bakken in de Faluintjes.

326 - WANSON Isabelle, *Hemels lekker. Peperkoek van Sinterklaas. Tentoonstelling Nassaukapel, Koninklijke Bibliotheek van België, van 29 november 2002 tot 16 februari 2003*, Brussel, s.n., 2002, 173 p.

Met vermelding van Aalst (Gaspard Cools) en Denderleeuw.

Steenbakkerijen (666.7)

327 - DE LOOSE Willy, *Steenbakkerij te Haaltert - 1837*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (4), p. 11.

Van Egidius Van den Steen.

Industrieën en ambachten (66/68)

328 - DE METS Rudy, *Jacobus Vanderstock Gheeraertsberghe 1751*, - *Triverius*, 33, 2003, (3), p. 53-57.

Over een wolkam, spinhekel of kaarde uit het midden van de 18de eeuw.

329 - VERVUST André, *Haarkappers op Melle Dries*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (1), p. 23-24.

330 - DE RO Jacques, *Touwslagers te Geraardsbergen in de XIXe eeuw*, - *De Heemschutter*, 2003, (187), p. 17-21.

331 - BRAET André; BOMBEECK Leo, *Aalsterse katoendrukkers naar Helmond in Nederland 1846-1860*, Aalst, Vlaamse Vereniging voor Familiekunde, 2003, 45 p.

332 - DE RO Jacques, *Textielbedrijven te Geraardsbergen in de XIXe eeuw*, - *De Heemschutter*, 2003, (189), p. 8-22; (190), p. 8-24.

333 - DEZITTER Koen, *Magistraat en Ambachtslieden te Aalst in de late Middeleeuwen. Een onderzoek naar de sturende werking van de overheid op de economische activiteit van de Draperie en de Nieuwe Draperie te Aalst in de periode 1400-1500*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2001.

Bouwmaterialen (691)

334 - [GRONDSTOF], *Grondstof, stof tot nadenken. Steen. Open Monumentendag Vlaanderen 2003*, Oostkamp, Stichting Kunstboek, 2003, 96 p.

335 - DE SMET Lucien; DEVOS Patrick; EECKHOUT Werner; NIJS Roger, *Balegemse steen. Vier aspecten*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, 33 p.

Balegemse steen wordt ook Ledische kalkzandsteen genoemd naar de respectieve ontginningsplaatsen Balegem en Lede.

336 - NIJS R.; DE GEYTER G., *De belangrijkste types natuursteen in onze historische monumenten*, - *Darcos*, 20, 2003, (6), p. 7-15.

337 - NYS Ludovic, *La pierre de Tournai, son exploitation et son usage aux XIIIème, XIVème et XVème siècles*, (*Tournai. Art et histoire*, 8), Tournai, Cathédrale Notre-Dame en Louvain-la-Neuve, Université Catholique de Louvain-la-Neuve, 1993, 411 p.

Over exploitatie en gebruik van de Doornikse steen.

338 - VAN DAMME Jan, *Steensnede. Naar aanleiding van Open Monumentendag 2003 (thema steen)*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, 22 p.

339 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Steen door de tijd heen in Lede*, Lede, s.n., 2003, 32 p.

Over de lithostratigrafische formatie van Lede, het Lediaan en over uitbating en uitvoer van de Leedse steen, voornamelijk naar Nederland.

340 - [GRONDSTOF], *Grondstof, stof tot nadenken. Metaal. Open Monumentendag Vlaanderen 2001*, Oostkamp, Stichting Kunstboek, 2001, 95 p.

7. PLASTISCHE KUNSTEN. MUZIEK. SPORT

Kunst in het algemeen (7)

341 - [ADVIESVERLENING], *Adviesverlening bij onderhoud en herstel*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 89-108.

Met vermelding van Aaigem (Sint-Niklaaskerk), Aalst (Jezuïetenkerk met internaatsvleugel en Sint-Martinuskerk), Denderhoutem (Sint-Amanduskerk), Erpe (Sint-Martinuskerk), Geraardsbergen ("Muur" en prelaatsgebouw van de Sint-Adriaansabdij), Leeuwergem (Sint-Amanduskerk), Nieuwenhove (Sint-Jan-Baptistkerk), Ninove (Oud stadhuis).

342 - [MONUMENTENZORG], *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, 315 p.

Van belang voor het ganse werkgebied van de bibliografie. Met index van plaatsnamen.

343 - [PROVINCIALE], *Provinciale subsidies voor conserveringswerken*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 127-134.

Met vermelding van Herdersem (Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk, mantel van madonna), Overboelare (Sint-Aldegondiskerk, schilderij "Geboorte van Christus").

344 - [PROVINCIALE], *Provinciale subsidies voor onderhoudswerken*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 109-126.

Met vermelding van Aalst (Onze-Lieve-Vrouw-Bijstandskerk op Mijlbeek en Sint-Antoniuskerk), Erpe (Sint-Martinuskerk en "Gillekeshof", Honegemstraat 81), Gentbrugge (landhuis, Gentbruggekouter 13), Geraardsbergen (breedhuis, Brugstraat 6 en dubbelhuis, Wijngaardstraat 9), Lieferinge (schoolhuis of onderwijzerswoning), Overboelare (Sint-Aldegondiskerk), Ronse (herenhuis, Oude Vesten 15 en herenhuis, Zuidstraat 11), Zonnegem (Sint-Stefanuskerk), Zottegem (Villa "Cousy", Grotenbergestraat, 39).

Landschappen. Dorpsgezichten. Stadsgezichten (7.047)

345 - D'HAESE Roger, *Zicht op de Kerkstraat in Gijzegem (1913-2003)*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (2), p. 50-51.

346 - LACHAERT Pieter-Jan, *De landschapsgeschiedenis van het slagveld te Gavere van 1453*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 237-254.

Ruimtelijke ordening (71)

347 - [BEHOUD], *Behoud van het Markizaat : kan het nog ?*, - *Ken uw Dorp*, 30, 2003, p. 1-7.

In Lede.

Driesen. Pleinen (711.61)

348 - DE SCHRYVER Fredy, *De Nieuwerkerkse driesen in 1778*, - *Liniaal*, 26, 2003, (4), p. 5-16.

349 - DE SCHRYVER Fredy, *Perikelen op den Grooten Dries*, - *Liniaal*, 26, 2003, (2), p. 9-23.

350 - LIESSENS Gerrit, *Driesen in Erpe-Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (1), p. 1-5; (2), p. 26-34; (3), p. 41-48.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2001 nr. 366.

Cultuurlandschappen. Openbare groenvoorzieningen (712.2)

351 - DE COCK Louis, *In het stiltegebied Dender-Mark*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (2), p. 26-29.

In Nieuwenhove en Waarbeke.

352 - CELIS Marcel, *Kandidaten voor de Vlaamse Monumentenprijs 2003*, - *Monumenten & Landschappen*, 2003, (4), p. 20-27 (Binnenkrant).

Met vermelding van het Aalsterse stadspark en de fabriek La Lédoise in Lede.

353 - VAN HERZELE Ann, *Groene ruimten voor de stadsmens; een vergelijkende studie in vier Vlaamse steden*, - *Land in Zicht*, 72, 2003, (1), p. 8-15.

In Aalst, Antwerpen, Gent en Kortrijk.

Kerkhoven (718)

354 - DE BOECK Dirk, *Het kerkhof : bestendige zorg, maar ook bron van inkomsten*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 55-56.

In Mere. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

355 - LAMARCQ Danny, *Tweeduizend jaar begraven; een onderzoek naar de geschiedenis van het Zottegemse kerkhof*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 13-96.

Natuur- en landschapsbescherming (719)

356 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Geraardsbergen. Canadapopulier in het abdijpark. Abdijstraat*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 206.

Architectuur (algemeen). Monumentenzorg (72)

357 - DE WOLF Gilbert, *Het "Gele Huis"; Art Nouveau te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (35), p. 35-44.

358 - VAN CONKELBERGE Gert, *Achiel Hutsebaut. Logische sculpturen. De architectuur van Achiel Hutsebaut als synthese tussen functionaliteit en plasticiteit*, Aalst, s.n., 2003, [6] p.

° Hofstade 1936, wonende te Aalst, architect van het Koninlijk Atheneum van Denderleeuw. Gepubliceerd naar aanleiding van een tentoonstelling in het Stedelijk Museum van Aalst (3 mei-7 juni 2003).

Openbare, commerciële en industriële gebouwen (725)

359 - VANDAELE Wiet, *Caractère Erpe-Mere Christian Kieckens Architects : grondgebonden kot*, - A+, 2003, (185), p. 38-43.

360 - BAELE Rita, *Geschiedenis van het gemeentehuis van Sint-Maria-Latem*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 19.

361 - BAELE Rita; ROEST Frans; DE NOYETTE Guy, *Geschiedenis van de gemeentehuizen in de Zwalmse deelgemeenten*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 10-11; (2), p. 5-8.

362 - HEIRMAN Michiel, *Langs Vlaamse belforten en stadhuizen*, Leuven, Davidsfonds, 2003, 186 p.

Met vermelding van Aalst.

363 - HEIRMAN Michiel, *Vlaamse belforten. Werelderfgoed*, Leuven, Davidsfonds, 2003, 248 p.

Met vermelding van Aalst.

364 - OLSEN Jan, *De watertoren te Melle : 50 kaarsjes uitblazen*, - Heemkundige Vereniging De Gonde , 31, 2003, (2), p. 11-15.

365 - DE BOT Hugo, *Stationsarchitectuur in België. 1: 1835-1914*, Turnhout, Brepols, 2002, 240 p.

Met vermelding van de stations van Aalst-Noord, Amougies, Appelterre, Baardegem, Balegem-Dorp, Balegem-Zuid, Berchem-Oudenaarde, Burst, Denderleeuw, Ename, Erembodegem, Erpe-Mere, Erwetegem, Etikhove, Gavere-Asper, Gentbrugge-Noord, Gentbrugge-Zuid, Geraardsbergen, Gijzegem, Gontrode, Haaltert, Herzele, Idegem, Lede, Ledeberg, Leupegem, Liedekerke-Teralfene, Melden, Melle, Merelbeke, Michelbeke, Moorsel, Munkzwalm, Nederlbrakel, Ninove, Okegem, Roborst, Ronse, Scheldewindeke, Schendelbeke, Schoonaarde, Sint-Denijs-Boekel-Nederzwalm, Sint-Maria-Lierde, Viane-Moerbeke, Wichelen, Zandbergen, Zottegem.

Monumenten (725.94)

366 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Gent. Ledeberg. Herdenkingsteken Eerste Wereldoorlog. Ledebergplein*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 203.

Een werk van architect Antoon De Mol en beeldhouwer Edmond Vereylen.

367 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Melle. Herdenkingsteken Eerste Wereldoorlog. Gemeenteplein*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 283.

Een werk van architect W. Van Hove en beeldhouwer J. Beernaerts.

368 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Ronse. Herdenkingsteken Eerste Wereldoorlog. Sint-Martensstraat*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 284.

Een werk van architect Valentin Vaerwyck en beeldhouwers Godefrood Devreese en Oscar Sinia.

Bruggen (725.95)

369 - DE COCK Louis, *Bruggen met een verhaal : Kluisbergen - Hamme - Eine*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (2), p. 33-36.

370 - VAN DRIESSCHE Luc, *De Wiezebrug*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (37), p. 100-107.

Nieuwe brug over de Dender (1972).

Religieuze architectuur (726)

371 - BRAECKMAN Henri, *Kerk O.-L.-Vrouw Onbevlekt Ontvangen Melle-Vogelhoek*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (1), p. 3-15.

Met voorgeschiedenis (19e eeuw).

372 - DE LEYE Lieve; PIETERAERENS Martine (med.); VAN KERCKHOVE Dirk (med.), *De Sint-Catharinakerk van Geraardsbergen. Een monument en zijn kunstschatten*, (*Kleine Cultuurgidsen*), Gent, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, 2003, 64 p.

373 - DEBACKERE Michiel, *St.-Dionysiuskerk St.-Denijs-Boekel. 100 jaar herbouwd 1903-2003*, s.l., s.n., [2003], 284 p.

374 - DUPREZ Michel, *Eenbeukige Romaanse kerken in Zwalm*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (3), p. 6-11; (4), p. 8-13.

In Hundelgem en Paulatem.

375 - SCHEERLINCK Hubert, *Zag onze parochiekerk er zo uit in de 17de eeuw ?*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 504-508.

Over de kerk van Moorsel.

376 - SCHREVER Noël; SCHREVER Wim, *De kapellen van de Sint-Bartholomeuskerk van Geraardsbergen*, Geraardsbergen, Eigenbegeer, 2003, 53 p.

Fotoboek.

377 - BAVAY Lut, *Nieuwe gegevens omtrent de kapel(len) gelezen uit de kerkrekeningen*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 52-53.

In Mere. In de reeks "Sprokkelingen uit 1000 jaar Mere."

378 - DUQUET Frans, *De verdwenen kapel in de Edgard Tinelstraat*, - *Darcos*, 20, 2003, (2), p. 15-19.

In Sint-Lievens-Houtem.

379 - [GEVELNIS], *Gevelnis Kampstraat 10 Welle toegewijd aan O.L.Vrouw*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (1), p. 23.

Met bidprentje van Philomena De Troyer (x Dominicus D'Haeseleer).

380 - [KAPELLETJE], *Kapelletje Houte Balegem ingezegend*, - *Kapel Beeld*, 55, 2003, (4), p. 5.

Negentiende-eeuws kapelletje in het gehucht Houte.

381 - [MONUMENTEN], *Monumenten gerestaureerd te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 268-273.

382 - VAN WITTENBERGHE O., *Schippersgraven te Gentbrugge*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (121), p. 2-4.

383 - [ALWEER], *Alweer drie gebouwen beschermd in de Faluintjes*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 262-265.

De pastorie van Baardegem, Herdersem en Moorsel.

384 - DE TROYER Louis; HEYMAN Georges, *De pastorie te Welle beschermd als monument*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (2), p. 4-9.

385 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Brakel. Elst. Pastorie. Sint-Apolloniastraat 2*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 164.

386 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Brakel. Parike. Pastorie.* , - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 165.

387 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Brakel. Zegelsem. Pastorie.* , - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 166.

388 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Lierde. Deftinge. Pastorie. Kerkstraat 18*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 279.

389 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Lierde. Sint-Maria-Lierde. Pastorie. Dorpsstraat 52*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 280.

390 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Maarkedal. Etikhove. Pastorie. Etikhovestraat 4*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 281.

1880-1886 opgericht naar een ontwerp van architect Charles Vanderstraeten.

391 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Maarkedal. Schorisse. Pastorie. Zottegemstraat 22*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 282.

1869 opgericht naar een ontwerp van architect Edmond De Perre-Montigny.

392 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Ronse. Pastorie. Sint-Martensstraat 25*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 285.

393 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Beerlegem. Pastorie. Beerlegemsebaan 61*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 289.

1861 opgericht naar een ontwerp van architect Edmond De Perre-Montigny.

394 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Meilegem. Pastorie. Meilegemstraat 62*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 290.

395 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Munkzwalm. Pastorie. Noordlaan 11*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 291.

396 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Paulatem. Pastorie. Paulatemstraat 53*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 293.

397 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Nederzwalm. Pastorie. Neerstraat 4*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 292.

1905-1906 opgericht naar een ontwerp van architect J. De Bosschere.

398 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Sint-Denijs-Boekel. Pastorie. Vredesplein 34*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 295.

1859 opgericht naar een ontwerp van architect Edmond De Perre-Montigny.

399 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Sint-Blasius-Boekel. Pastorie. Rijkeleie 6*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 294.

1888 opgericht naar een ontwerp van architect A. Vossaert.

400 - DEVOS Patrick, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Zwalm. Sint-Maria-Latem. Pastorie. Latemdreef 55*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 296.

1847 opgericht naar een ontwerp van architect P. De Clercq.

401 - P[EERSMAN] J[aak], *De pastorij van Voorde*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (22), p. 2-4.

Naar aanleiding van de verkoop van deze premonstratenzer pastorie.

402 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Lebbeke. Wieze. Pastorie. Sasbaan 2*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 277.

Burgerlijke architectuur (728)

403 - DE GROM Richard, *Merkwaardige huizen met geschiedenis in Welle*, - *Berichten Heemkundige Kring Wallo*, 10 , 2003, (3), p. 20-22.

Huis in de Langestraat nr. 20 (19e en 20e eeuw).

404 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Lebbeke. Wieze. Burgerhuis. Wiezeplein 16*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 278.

405 - VAN WESEMAEL Paul, *Hoeve Van der Elst in Erpe*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (3), p. 60.

406 - DE CLERCK Jan C.A., *Over motte of mote en spijker*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 35-64.

Reactie op het artikel "Het Hof ter Borght te Moorsel, opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 345.

407 - DE SMET Antoine, *Het kasteel Baudries te Gavere*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 255-257.

408 - DEVOS Eric; DESCHAUMES Christophe, *Kasteel de Malander. Het verhaal van een feniks*, Ronse, Stadsbestuur, 2003, 104 p.

In Ronse.

409 - DEMEESTERE B.; DESCHAUMES Christophe, *Villa Madonna. Een herlevende idylle*, Ronse, Stadsbestuur, 2000, 53 p.

In Ronse.

410 - ROBIJNS Luc, *Beschermde monumenten, stads- en dorpsgezichten. Lebbeke. Wieze. Villa "De Olmen". Nieuwstraat 83*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 276.

Beeldhouwkunst (73)

411 - NAUDTS Kris, *Over een paar jaar heet Zwalm de twaalfbeeldengemeente*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (2), p. 19-23.

412 - VAN DER KELEN Ignace, *De beeldhouwer van de Livinustombe in de St.-Michaëlkerk*, - *Darcos*, 20, 2003, (4), p. 1-34.

In Sint-Lievens-Houtem.

413 - VAN DEN EECKHOUT Rita, *De Sedes Sapientiae in de parochiekerk van Mere : vormtaal en symboliek van een middeleeuwse Madonna met Kind*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 90-95.

Munt- en penningkunde. Numismatiek (737)

414 - BEECKMANS Luk, *Een 17de-eeuws muntdepot uit Velzeke (Zottegem, O.-Vl.)*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 343-347.

415 - BEECKMANS Luk; DE BUYSER Frans, *Middeleeuwse munten uit de opgraving van Velzeke-Kerkweg*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 339-342.

Kantnijverheid (745.52)

416 - DE TEMMERMAN Jaak, *Valenciennes*, Haaltert, Gemeentebestuur, 1987, 18 p.

Over Valenciennes-kant.

417 - [RESTAURATIE], *Restauratie mantel van aangeklede madonna uit de O.-L.-V.-Hemelvaartkerk te Herdersem*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 266-267.

Glasramen. Glazenierskunst (748)

418 - KERKHOVE H., *Een unieke restauratie van neogotische glasramen in de Sint-Martinuskerk; september 2002*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 141-156.

In Ronse.

419 - LAEREMANS Jos, *Glasramen van de Sint-Martinuskerk in Gijzegem gerestaureerd*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (1), p. 19-21.

420 - LECOCQ Isabelle (ed.); VAN DEN BERGEN-PANTENS Christiane (coop.), *Les vitraux des anciens Pays-Bas. L'apport du fonds Goethals de la Bibliothèque royale de Belgique, exposition organisée à la Bibliothèque royale de Belgique du 2 au 15 septembre 2002 à l'occasion du 21e Colloque international du Corpus Vitrearum (Bruxelles, 22-27 août 2002)*, Bruxelles, s.n., 2002, 130 p.

Met vermelding van Aalst (Sint-Martinuskerk en hospitaalkapel).

Meubelkunst (749)

421 - FREDERICQ Louise, *Een kartuizer in Ename ?*, - *Ename 974*, 2003, (22), p. 9.

Meubelkunst.

Schilderkunst (75)

422 - BUSINE Laurent; VANDAMME Ludo; GEIRNAERT Noël (med.); ANDRE Jérôme (bijdr.) e.a., *Besloten wereld, open boeken. Middeleeuwse handschriften in dialoog met actuele kunst*, Tielt, Lannoo, 2002, 191 p.

Met vermelding van Geraardsbergen en de Meester van Guillebert de Mets.

423 - [MEESTERLIJKE], *Meesterlijke Middeleeuwen. Miniaturen van Karel de Grote tot Karel de Stoute 800-1475*, 2de uitg., Zwolle, Waanders en Leuven, Davidsfonds, 2002, 343 p.

Met vermelding van Beaupré (Grimminge), Geraardsbergen (Sint-Adriaansabdij) en van de Meester van Guillebert de Mets.

424 - DE VUYST Julien, *Dominicus en Leonardus krijgen een ereplaats in de O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk van Nieuwerkerken*, - *Liniaal*, 26, 2003, (2), p. 6-9.

Werken van de Ninoofse schilder P. De Clercq.

Muziek (78)

425 - BOONE Hubert, *Traditionele Vlaamse volkliederen en dansen*, Leuven, Peeters, 2003, 350 p.

Met vermelding van Aaigem, Bambrugge, Denderhoutem, Denderleeuw, Geraardsbergen, Ninove, Ronse, Zottegem.

426 - COPPENS Jan, *Geraardsbergse beiaard volledig gerestaureerd*, - *De Heemschutter*, 2003, (192), p. 26-34.

427 - D'HOOGHE Kamiel, *Aan Edgard Goedleven; een hommage met grand-jeu*, - *Monumenten & Landschappen*, 22, 2003, (1), p. 20-27.

Orgelrestauraties o.m. in Aspelare, Ninove en Semmerzake.

428 - DE SMET Nico, *De geschiedenis van de Gentbrugse Zangvereniging*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (122), p. 2-7.

Tweede helft van de twintigste eeuw.

429 - DE VUYST Julien, *Uit het liedboek van Leopoldine Casteur*, - *Liniaal*, 26, 2003, (3), p. 23-31.

Leopoldine Casteur (Nieuwerkerken 1907 - 1983).

430 - DE VUYST Julien, *Wedstrijd voor koorzang te Wieze*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (36), p. 96.

In 1857.

431 - [EDGARD], *Edgard Goedleven zorgt 30 jaar voor monumenten en landschappen*, - *Monumenten & Landschappen*, 22, 2003, (1), Binnenkrant p. 1-13.

Met een lijst van de klankopnames van gerestaureerde orgels o.m. in Ninove en Semmerzake, en een bibliografie van Edgard Goedleven.

432 - LEMMENS Daniël, *Musicus Frans August Gevaert 175 jaar geleden geboren*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (2), p. 23-37.

Frans August Gevaert (1828-1908).

433 - MARCHAND James, *De Geraardsbergse afkomst van Jacques Brel*, - *De Heemschutter*, 2003, (189), p. 24-25.

434 - MERTENS Wenceslaus; VAN LANGENHOVEN Bart, *Het orgel van Abraham Van den Kerckhoven uit de Sint-Katelijnekerk te Brussel herontdekt in de Sint-Lambertuskerk te Vlekkem (Erpe-Mere)*, - *Orgelkunst*, 26, 2003, (2), p. 174-189.

Zeventiende-eeuws orgelbouwer.

435 - VAN LANGENHOVEN Bart, *Orgels en harmoniums in de Sint-Lambertuskerk te Vlekkem*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (2), p. 21-25.

436 - VAN MALDER Oscar, *Elsa Darciel*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (2), p. 37-40.

Sint-Amandsberg 1903 - Hofstade 1998.

Sport (79)

437 - DE SUTTER Prosper, *Voetbalclub F.C. Edixvelde*, - *Liniaal*, 26, 2003, (1), p. 25-32.

438 - DUPREZ Michel, *De wielerpiste van Meilegem*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (2), p. 17.

439 - MAROYE Marc, *50 jaar Sint-Kornelisvrienden te Sint-Maria-Lierde*, - *Triverius*, 33, 2003, (3), p. 8-15.

440 - PEETERS Michel, *Centrum Ronde van Vlaanderen : de ziel - de helden - het epos*, - *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 2003, (1), p. 30-32.

441 - STEENHAUT Freddy, *Voetbalclub "De Stormvogels"*, - *Liniaal*, 26, 2003, (4), p. 25-28.

442 - VAN DRIESSCHE Luc, *De Bolmaatschappij van 1892*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (34), p. 22-30.

In Wieze.

443 - WILLOCX Dirk; FRAIPONTS Jean, *Kroniek van het Belgisch voetbal. 1: Pioniers en Rode Duivels 1863-1906*, Antwerpen, Assoc.Be, 2003, 250 p.

In België werd voor het eerst gevoetbald in het College van de Paters Jozefieten in Melle (1863).

Bioscoop. Filmgeschiedenis (791.4)

444 - LAMARCQ Danny; VAN DEN BUSSCHE Jan, *Van buurtbioscoop tot filmclub. Een eeuw film in Zottegem*, Zottegem, Printor, 2002, 125 p.

Toneel. Rederijkers (792)

445 - DE GENDT Richard, *Jacobus Van Eeckhout, toneeldichter. Oordegem 1705 - Waregem 1753*, - *Ken uw Dorp*, 30, 2003, p. 58-66.

446 - VAN DEN HEUVEL Clara, *De Aalsterse rederijkers in de achttiende eeuw*, Gent, Universiteit Gent (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2003.

8. TAALKUNDE. LITERATUUR

Taalkunde (80)

447 - [DE WOLF GILBERT], *In memoriam prof. dr. Paul De Wolf*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (37), p. 115-124.

Paul De Wolf (Wieze 1936 - Wieze 2003), professor linguïstiek Afrikaanse talen.

448 - WILLEMYNS Roland; DANIELS Wim (red.), *Het verhaal van het Vlaams. De geschiedenis van het Nederlands in de Zuidelijke Nederlanden*, Antwerpen, Standaard Uitgeverij en Utrecht, Het Spectrum, 2003, 399 p.

449 - VAN TRIMPONT Marc, *"Egt Vlaemsche Taelvrienden"*, - *De Heemschutter*, 2003, (189), p. 26-32.

Polemiek in de "Denderbode" in 1846-47.

Dialecten (800.87)

450 - BAEKELAND Paul, *Vertelsels bij de Leuvense stove*, - *Businarias*, (7), 2003, (19), p. 3-7; (20), p. 2-6; (21), p. 2-6.

Over het dialect van Maarkedal. Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 507.

451 - COUTUER Gerard, *Over de tale, Brakels en andere dingen*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 59-61.

452 - DE COCK Louis, *Bij ons zèze dad azu : dialecten*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (1), p. 14-18.

453 - DUPREZ Michel, *Zwalmse uitdrukkingen en gezegden*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (1), p. 15; (2), p. 13; (3), p. 13; (4), p. 19.

454 - FRANSAER Frans, *Wablieft ?*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 126-128; (2), p. 248-249; (3), p. 382-383; (4), p. 510-511.

Over het Moorsels dialect.

455 - RASSCHAERT Alfons; DE MAESSCHALCK Gust, *Naar een Wichels woordenboek*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 27 , 2001-2002, (3), p. 71-77.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibligrafie 2002 nr. 511.

456 - VAN SCHOORS Luc, *In 't Giesbaargs*, - *De Heemschutter*, 2003, (188), p. 34-35; (190), p. 28-29; (192), p. 35-36.

Naamkunde (801.303)

457 - ROOBAERT Bernard, *De familienaam Goditiabois*, - *Het Oude Land van Edingen en Omliggende*, 31, 2003, (1), p. 61-62.

Veel voorkomende familienaam in het Land van Aalst.

Plaatsnaamkunde. Toponymie (801.311)

458 - COPPENS Jan, *Gerardimontium of Geroladimontem ? Geraardsbergen of Geraldsberg ?*, - *De Heemschutter*, 2003, (191), p. 26-28.

459 - DE SCHRYVER Fredy, *Wijziging straatnamen*, - *Liniaal*, 26, 2003, (1), p. 6-13; (2), p. 4-5.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 520.

460 - GALLE Luc; DE MAESSCHALCK Gust, *Het Krabbegem ... van weleer*, - *Heem- en Oudheidkundige Kring Wichelen*, 27, 2001-2002, (3), p. 57-66; 28, 2003, (2), p. 51-54.

Straatnaam in Wichelen. Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 523.

461 - GOETHALS Patrick, *Oude Hillegemse hoevenamen*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (2), p. 13-14; (3), p. 32-33; (4), p. 42-43.

462 - HEYVAERT Herman, *Bij het kaftblad*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (34), p. 3-7.

Afbeelding van de dorpskern van Wieze uit een renteboek van 1791.

463 - PAUWELS Pascal; WILLE Danny, *De "Kadollestraat" te Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 98-107; (2), p. 140-141; (3), p. 320-324.

Volkse benaming van de Molenkouterstraat.

464 - SOUFFREAU Georges, *Plaatsbenamingen te Woubrechtegem*, Woubrechtegem, in eigen beheer, 2003, 68 p.

465 - VAN DER KELEN Ignace, *Enkele waterputten te Houtem; een toponymische benadering*, - *Darcos*, 20, 2003, (3), p. 13-17.

466 - VAN DER VURST Pierre, *Kluyskensstraat; het succesverhaal van een barbier-chirurgijnszoon tot universitair*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (1), p. 11-17.

In de reeks Aalsterse straatnamen. Josephus Franciscus Kluyskens (Aalst 1771 - Gent 1843).

467 - VAN DER VURST Pierre, *Vilainstraat; burggraaf Vilain XIIII burgemeester van Aalst en Gent*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (3), p. 55-62.

In de reeks Aalsterse straatnamen. Jean Jacques Philippe Vilain (Aalst 1712 - Wetteren 1777).

468 - VAN DURME Luc, *De oude plaatsnamen van Herzele*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 133-205.

Met toponymische kaarten.

469 - VAN DURME L[uc], *De Romaanse namenpracht van Ronse*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 75-115.

470 - [WIJZIGING], *Wijziging straatnamen in de Faluintjes: vervolg*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (2), p. 134-139.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 528.

471 - [WIJZIGING], *Wijziging van straatnamen in Hofstade en Gijzegem*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (2), p. 25-27.

Vanaf 1 januari 2004.

472 - YSEBAERT Walter, *De oudste vermelding van Maarke en Kerkem*, - *Businarias*, (7), 2003, (21), p. 7-9.

Literatuur (82/89)

473 - GEEROMS Luc, *Een museum voor Boon te Aalst*, - *Boelvaar Poef*, 3, 2003, (4), p. 70-77.

474 - LEMMENS Daniël, *Camille Melloy blijft in de belangstelling*, - *Heemkundige Vereniging De Gonde* , 31, 2003, (4), p. 27-30.

475 - TACK Guido, *Het ontgonnen Bos t'Ename in een onuitgegeven novelle van Albijn Van den Abeele*, - *Ename 974*, 2003, (22), p. 14-15.

476 - VAN PAEPEGEM Wilfried, *Bekende Oost-Vlaming : letterkundige Amedé Suenaert*, - *Toerisme Oost-Vlaanderen*, 52, 2003, (1), p. 11-13.

Amedé Suenaert (° Schoonaarde 1925), priester-dichter-duivenmelker.

477 - VAN SCHOORISSE Willy, *Het Horebeeks en Zegelsems literair werk van Isidoor en Herman Teirlinck*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 4-8; (2), p. 9-12; (3), p. 4-7; (4), p. 3-6.

9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE. GENEALOGIE. GESCHIEDENIS

Archeologie in het algemeen (902)

478 - DE SMET Lucien, *Cirkels in het landschap; referaat van prof. dr. Jean Bourgeois*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (124), p. 4-7.

Archeologie van de Oudheid (902.032)

479 - AMEELS Vera, *Romeinen in Ename*, - *Ename 974*, 2003, (23), p. 12.

480 - BEECKMANS Luk; DE MEESTER Guy; VAN DURME Luc, *Een recente vondst : sporen van Gallo-Romeinse aanwezigheid in Sint-Lievens-Esse*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (3), p. 34-35.

481 - BEECKMANS Luk; DE MULDER Guy, *Sporen van Gallo-Romeinse aanwezigheid te Sint-Lievens-Esse (Herzele)*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 319-324.

482 - DE MULDER Guy; DESCHIETER Johan, *Het preventief onderzoek in de Gallo-Romeinse vicus te Velzeke (2001-2002); een archeologisch vervolgverhaal*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 259-289.

483 - DE MULDER Guy; DESCHIETER Johan, *Zottegem - Velzeke. Het vervolgverhaal van het archeologisch onderzoek van de Gallo-Romeinse vicus*, - *Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de Provincie Oost-Vlaanderen 2002*, Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2003, p. 145-151.

484 - DESCHIETER Johan, *Over grachten, grenzen en gebouwen in de uithoek van een vicus; het archeologisch onderzoek op de "Kwakkel"-site te Velzeke (2002-2003)*, - *VOBOV-Info*, 2003, (58), p. 26-39.

485 - DIEPENDAELE Senne, *Kennismaking met archeozoölogie; een eerste toelichting over een archeozoölogisch onderzoek van twee Gallo-Romeinse waterputten in de vicus te Velzeke*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 311-317.

486 - HUYGHE Jan, *Belgisch aardewerk te Velzeke : een overzicht*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 299-309.

487 - VAN LIERDE Hans, *De gladius van Hofstade bij Aalst*, - *VOBOV-Info*, 2003, (58), p. 16-25.

488 - VAN PETEGHEM André, *Graanresten in een Romeinse cirkel*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 295-297.

Archeologie van middeleeuwen en moderne tijden (902.033)

489 - AMEELS Vera, *De opvolging van rioleringswerken in de Gasthuisstraat te Geraardsbergen (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 10.

490 - AMEELS Vera, *Een weg onder de weg : de Schapendries te Melden*, - *Ename 974*, 2003, (21), p. 14.

491 - AMEELS Vera; CALLEBAUT Dirk; DE GROOTE Koen, e.a., *Ename - Sint-Laurentiuskerk (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 6-7.

492 - AMEELS Vera; CALLEBAUT Dirk; DE GROOTE Koen, e.a., *Ename - Sint-Salvatorabdij (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 7-8.

493 - AMEELS Vera; CALLEBAUT Dirk; BASTIAENS Jan, *Verkennende sleuven doorheen het terrein aan de Lotharingenstraat te Ename (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 8-9.

494 - AMEELS Vera; DE GROOTE Koen, *Elfde- tot twaalfde-eeuwse kuilen te Ename (Abdijstraat) (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 9.

495 - AMEELS Vera; DE GROOTE Koen, *Het houten wegdek aan de Schapendries te Melden (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 10-11.

496 - BASTIAENS Jan; DEFORCE Koen; AMEELS Vera, *Uit het huishouden van de abdij van Ename : archeologisch bewijs voor lange-afstandtransport van turf in Vlaanderen rond 1200 A.D. (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 10.

497 - [CITYTRIP], *Citytrip Oudenaarde en Ename*, - *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 2003, (3), p. 28-30.

498 - DE GROOTE Koen; MOENS Jan, *Op 'den bleek' van het Oud-Hospitaal te Aalst (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 104-105.

499 - DE GROOTE Koen; MOENS Jan; DE BLOCK Ann, *Enkele waarnemingen in de Korte Nieuwstraat te Aalst (O.-Vl.)*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 105-106.

500 - DESCHIETER Johan; DE MULDER Guy, *Tussen kasteelgracht en hospitaal; archeologisch noodonderzoek en waarnemingen in de Zottegemse stadskern (2000-2001)*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 325-337.

501 - LANGEN Iris, *Inventarisatie van castrale mottes in Vlaanderen*, - *Archaeologia Medievalis*, 26, 2003, p. 47.

Voor ons werkgebied: Denderleeuw, Erpe, Heldergem, Moorsel, Munte, Roborst, Wichelen.

502 - VAN DER KELEN Ignace, *Waarnemingen en vondsten tijdens de restauratiewerken 2001-2002 in de schijncrypte van de St.-Michaëlkerk te Sint-Lievens-Houtem*, - *Darcos*, 20, 2003, (1), p. 1-21.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 562.

Industriële archeologie (902.035)

503 - DE NIL B.G.Y., *Industrieel erfgoed in Oosterzele*, - *Erfgoed van Industrie en Techniek*, 12, 2003, (3), p. 93-94.

In Balegem, Oosterzele en Scheldewindeke.

Prehistorie (903)

504 - AMEELS Vera, *De Schelde*, - *Ename 974*, 2003, (22), p. 6-7.

505 - BEECKMANS Luc, *Vroege menselijke aanwezigheid in Sint-Lievens-Esse*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (2), p. 23.

506 - BEECKMANS Luk; WELLEMAN Geert, *Een hardstenen bijltje uit Steenhuize-Wijnhuize (Herzele)*, - *VOBOV-Info*, 2003, (58), p. 2-3.

507 - BEECKMANS Luk; WELLEMAN Geert, *Drie gepolijste bijltjes uit Herzele*, - *VOBOV-Info*, 2003, (58), p. 4-5.

508 - BEECKMANS Luk; WELLEMAN Geert, *Een hardstenen bijltje uit Steenhuize-Wijnhuize*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (4), p. 46-47.

Nederzettingsgeschiedenis (911.37)

509 - DE GEYTER Albert, *Hoe ontstonden onze dorpen ?*, - *De Zwalmgalm*, 8, 2003, (4), p. 5-7.

Atlassen. Kaarten (912)

510 - GOETHALS Patrick, *Het archief van het kadaster : een rijke bron voor heemkundig en genealogisch onderzoek*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (1), p. 4-7.

511 - VAN PAEPEGHEM Willy, *Het landboek van Gijzegem van 1680*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (3), p. 83.

512 - VERMOESEN Ben, *Meldert in 1860 volgens het kadasterplan van Popp*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 332-356.

Biografie. Prosopografie (929)

513 - VERNAEVE Wilfried, *Freddy Caudron, Families te Nieuwerkerken. Deel II: van 1794 tot 1930*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (2), p. 167-168.

Boekbespreking.

514 - HERREGODS Georges, *Een verjaardagsfeest met 102 kaarsjes : Anna Herregods in de kijker*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 40-52.

Met genealogie van Anna Herregods.

515 - IMBO Gaston, *Paul Auguste Cyrille de Launoit, 1891-1981. Financier, groot-industrieel, mecenas*, Geraardsbergen, Geschied- en Heemkundige Kring Gerardimontium, 2003, 91 p.

Geraardsbergs luciferfabrikant.

516 - VAN DER SPEETEN Jozef, *Clemens Van den Spiegel is 100 jaar oud*, - *Mededelingen Heemkring Okegem*, 28, 2003, (1), p. 1-16.

517 - VAN DRIESSCHE Luc, *Frans De Smedt*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (36), p. 84-85.

Frans De Smedt, geboren te Wieze in 1931.

518 - VAN ISTERDAEL H.; DECRITS M., *Familie- en persoonsarchieven. 2*, (*Rijksarchief te Ronse. Inventarissen*, 38), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 224 p.

Genealogie. Familiekunde (929.5)

519 - CAUDRON Freddy, *Families te Nieuwerkerken. 2: Van 1794 tot 1930*, Nieuwerkerken, LiNiAal Culturele Vereniging Nieuwerkerken, 2003.

520 - CAUDRON Freddy, *Onuitgegeven lijst van Buitenpoorters van Aalst*, - *Dender-Stam. Tweemaandelijks informatieblad van de V.V.F. Aalst*, 23, 2003, (1), p. 14-16; (2), p. 26-27; (3), p. 46-48; (4), p. 64; (5), p. 75-79.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 584.

521 - CAUDRON Freddy, *Over de zekerheid van de twijfel; enkele bedenkingen bij het maken van een familieboek*, - *Liniaal*, 26, 2003, (2), p. 24-28.

522 - CLAESSENS Henriette, *L' origine des comtes de Liedekerke*, - *Le Parchemin*, 68, 2003, (346), p. 292-309.

523 - DE CLERCK Jan C.A., *Baardegemse families : Van Neyghem (aanvullingen)*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (3), p. 280-283.

Vorige bijdrage opgenomen in de Bibliografie 2001 nr. 530.

524 - DE KERCKHOVE DIT VAN DER VARENT Dominique, *Van Marcke dit de Lummen alias De Lummene dit Van Marcke à Audenaerde; corrections à la généalogie de la famille*, - *Le Parchemin*, 68, 2003, (348), p. 426-472.

O.m. met vermelding van Josine Boccaert, vrouw van Gijzegem (15e eeuw) en Francois Van Lummene, heer van Gijzegem (16e eeuw).

525 - DE LOOSE Willy, *Familieboek. 150 Haaltertse gezinnen in de kijker*, Haaltert, Heemkundige Kring Haaltert, 2003, 320 p.

Geeft aan de hand van familiefoto's uit de periode 1890-1945 bijzonderheden over de betrokken families.

526 - DE PAEPE René, *Denderhoutem. Gezinsreconstructie, 1796-1900*, 2 dl., Haaltert, Heemkundige Kring Haaltert, 2003, 729 p.

527 - DECRITS Marc, *Bevolkingsregister Ruien (Kluisbergen) anno 1830*, Ronse, VVF-Afdeling Vlaamse Ardennen, 2002.

528 - DECRITS Marc, *Kwaremont, Ruien en Zulzeke (Kluisbergen). Bevolkingstelling jaar 4 (1796)*, Ronse, VVF-Afdeling Vlaamse Ardennen, 2002, 102 p.

529 - [HONDERD], *Honderd, vijfenzeventig, vijftig jaar geleden overleed ...*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (1), p. 14-16; (2), p. 48-49; (4), p. 102-104.

August Marcel Baeyens, Maria De Grauwe, Louis Moernaut, E.H. Franciscus Xaverius Pannekoek, Ferdinand Van Geert, Francisca Van Hauwermeiren, Remi Van Hauwermeiren, Jan Baptist Van Sande, Felix Verlodt.

530 - IMBO Gaston, *Het geslacht Walckiers, 18de-eeuwse kapitalisten ...*, - *De Heemschutter*, 2003, (190), p. 30-34.

531 - LIEVENS Robert, *Gezinsreconstructie van Ophasselt, 1611-1761*, Haaltert, Heemkundige Kring Haaltert, 1999, 121 p.

532 - LINDEMANS Leo, *Genealogisch fragment De Haese (uit Erpe)*, - *Vlaamse Stam*, 39, 2003, (8), p. 577.

533 - STEEGHERS Wilfried, *Gentse poorters uit Lede (1542 - 1796)*, - *Vlaamse Stam*, 39, 2003, (2), p. 145.

534 - VAN DE VELDE Fernand M.M., *Familie en geschiedenis : herkomst, inwijking, integratie en diaspora van zes generaties Pel(l)is(s)ier in de verscheurde Nederlanden*, - *Vlaamse Stam*, 39, 2003, (1), p. 61-111; (5), p. 341.

In het Land van Aalst: Aalst, Gentbrugge en Hillegem.

535 - VAN DEN HAUTE Joseph, *Gezinsrepertorium Teralfene, 1797-1900*, Aalst, VVF, 2003, 229 p.

536 - VAN ISTERDAEL Herman, *Families en personen te Okegem (Ninove) 12e eeuw-1900 en Impegem (Liedekerke) 17e eeuw-1804*, 2 dl., Erembodegem, VVF-afdeling Aalst, 2003, 826 p.

537 - VAN TRIMPONT Marc, *Voorouderreeks, beknopt curriculum of familieschets van 100 noemenswaardige personen uit de Geraardsbergse burgermaatschappij (ca. 1800-1920)*, - *De Heemschutter*, 2003, (189), p. 33-34.

Over Emiel en Louis Bert.

538 - VAN TRIMPONT Marc, *Vooroudеrreeks, beknopt curriculum of familieschets van 100 noemenswaardige personen uit de Geraardsbergse burgermaatschappij (ca. 1800-1920)*, - *De Heemschutter*, 2003, (191), p. 29-32.

Over Paul Guillemin.

539 - WILLE Danny, *De klas van 1903 te Meldert*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 470-490.

540 - WILLOCKX R., *Inventaris van de fotokopieën en de microfilms van de parochieregisters van de gemeenten in de provincie Oost-Vlaanderen, arrondissementen Dendermonde en Gent, (Rijksarchief te Beveren. Toegangen in beperkte oplage*, 279), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 535 p.

541 - WITTERZEEL Erik, *Gezinsreconstructie van Denderleeuw 1700-1800*, Denderleeuw, in eigen beheer, [2002].

Ook op cd-rom.

Heraldiek. Wapenkunde (929.6)

542 - DE WILDE Peter, *Het blazoen van Vilain XIIII*, - *Heemkundige Kring Wissekerke*, 2003, (2), p. 9-12.

543 - DUQUET Frans, *Het wapenschild van Sint-Lievens-Houtem*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (122), p. 26-29.

544 - [GEMEENTEWAPENS], *Gemeentewapens van Hofstade en Gijzegem*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (1), p. 13.

545 - [GOUDEN], *Gouden ring met wapenschild te Sint-Lievens-Houtem; poging tot identificatie*, - *Darcos*, 20, 2003, (6), p. 1-3.

546 - VIAENE-AWOUTERS Lieve (red.); WARLOP Ernest (med.), *Gemeentewapens in België. Vlaanderen en Brussel*, 2 dl., Brussel, Dexia Bank, 2002.

Vaandels. Vlaggen (929.9)

547 - VAN DRIESSCHE Luc, *Ontwerpen voor de fanfarevlag van 1960*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (36), p. 86-93.

Geschiedenis (93)

548 - VAN BOCKSTAELE Geert, *Beatrijs Augustyn, Overzicht van de archieven en verzamelingen van het Rijksarchief te Ronse*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 75-76.

Boekbespreking in de reeks "Signalement".

Algemene geschiedenis (94)

549 - COQUELLE Jacques, *Vermand et les Vermandois dans les siècles des siècles*, s.l., s.n., 2003, 427 p.

Met vermelding van Denderwindeke, Meerbeke.

550 - DIERICKX Fons, *Herdersem : een historisch overzicht*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (4), p. 430-442.

551 - VAN PAEPEGHEM Willy, *Hofstade en zijn ontwikkeling*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (1), p. 4-12; (2), p. 29-36.

552 - SAEYS Rudy; VERNAEVE Wilfried, *Mijlbeek van praterij tot parochie*, Aalst, s.n., 2003, 69 p.

552bis - VERNAEVE Wilfried, *100 jaar Mijlbeek*, - *Mededelingen van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon*, 30, 2003, (2), p. 46-53; (3), p. 67-72; (4), p. 83-93.

Middeleeuwse geschiedenis (94.033)

553 - BOONE Marc, *Gavere 1453 : een onvermijdelijke etappe in het Bourgondisch staatsvormingsproces ?*, - *Handelingen Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 11, 2003, p. 207-220.

554 - COCK Marcel; VAN BOCKSTAELE Geert, *De Geraardsbergse oorkonders van 25 februari 1381: prosopografie en zegelkundige identificatie-elementen voor een sociale stratificatie*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (1), p. 51-69; (2), p. 132-152.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 624.

555 - CROENEN Godfried, *Familie en macht. De familie Berthout en de Brabantse adel*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2003, 474 p.

Met een zeer uitgebreide index van persoons- en plaatsnamen.

556 - DE GRAUWE Jan, *Mere en de Gentse Kartuizers*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 78-90.

557 - DECLERCQ Georges, *De Gentse Sint-Baafsabdij en de oudste vermelding van Mere*, - *Mededelingen van de Heemkundige Kring van Erpe-Mere*, 43, 2003, (4), p. 62-68.

558 - GAILLARD Michèle, *La place des abbayes dans la politique territoriale des souverains francs et germaniques en Lotharingie de 869 à 925*, - *Revue du Nord*, 85, 2003, (351), p. 655-666.

559 - HEIRBAUT D., *Vlaanderen in 1302 : alleen Kroon-Vlaanderen ?*, - *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 71, 2003, (1-2), p. 65-77.

Weerlegging van de opvatting dat Rijks-Vlaanderen buiten het Frans-Vlaams conflict omstreeks 1300 bleef.

560 - MERIAUX Charles, *De la cité antique au diocèse médiéval; quelques observations sur la géographie ecclésiastique du Nord de la Gaule mérovingienne*, - *Revue du Nord*, 85, 2003, (351), p. 595-609.

561 - MILIS Ludo, *Vlaanderen in het jaar duizend.* - *La Flandre en l'an mil*, - *De Franse Nederlanden*, 27, 2003, p. 91-141.

562 - SOENS Tim, *De rentmeesters van de graaf van Vlaanderen. Beheer en beheerders van het grafelijk domein in de late Middeleeuwen*, (*Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten. Nieuwe reeks*, 9), Brussel, Paleis der Acadamiën, 2002, 370 p.

Met vermelding van Aalst, Dender, Erembodegem, Gavere, Geraardsbergen, Haaltert, Herdersem, Herzele, Merelbeke, Ninove, Serskamp, Sint-Antelinks, Wichelen.

563 - TEMMERMAN Willy, *Hofstade en Gijzegem in de oudste geschreven bronnen (tot 1250)*, - *Ledenblad van de Heemkundige Kring Denderland Hofstade - Gijzegem*, 1, 2003, (4), p. 99-101.

564 - VAN ACKER K.G., *De "salla" te Merelbeke: bestuurscentrum van een groot domein. Een nieuwe benadering*, Merelbeke, in eigen beheer, 2002, 24 p.

565 - VAN ACKER K.G., *Van de 'Mark Ename' tot het 'Land van Aalst'*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (4), p. 293-299.

Moderne geschiedenis (94.034)

566 - CAUDRON Freddy, *De verwoesting van het Kasteel van Moorsel in 1673*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 113-117.

567 - DE CHOU Freddy, *Geraardsbergen omstreeks 1571; de penningkohieren als sociaal-ekonomische bron*, - *De Heemschutter*, 2003, (187), p. 9-16; (188), p. 9-28.

568 - DE LANGE Sylvain, *Jan Van Hembyze*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 33-39.

569 - DE LANGE Sylvain, *Opbrakel in het Ancien Régime; ons dorp als een grote familie*, - *Triverius*, 33, 2003, (4), p. 52-57.

In de 17de eeuw.

570 - DOMS Joachim, *Huizen, straten, wijken, steden ...; eigendom, bewoning en stadsbeeld (16e - eind 18e eeuw)*, - *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde*, 52, 2003, p. 37-68.

In Ronse.

571 - IMBO Gaston, *Daniel Heins; latinist, hellenist, dichter, filosoof, theoloog, historiograaf, "Ster van Leiden", Hollands Calvinist (contra-remonstrant) met Geraardsbergse "roots"*, - *De Heemschutter*, 2003, (187), p. 27-36.

572 - NOTTEBOOM Hugo, *Het Meetjesland, Zeeland en Vlaanderen gezien door een Frans priester in 1681*, - *Appeltjes van het Meetjesland*, 54, 2003, p. 5-84.

Reis van priester Charles Lemaitre die op weg van Brussel naar Gent door Aalst rijdt, waarvan hij zeer kort zijn indruk geeft (p. 12).

573 - P[EERSMAN] J[aak], *Vier eeuwen geleden: de grote brand van Ninove*, - *NinoVVVekrant*, 2003, (23), p. 2-4.

574 - VANHOUTTE Jürgen, *Van robins tot très grands nobles: de sociale klim van het geslacht de Richardot in de Zuidelijke Nederlanden (1540-1701)*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2000.

Zij brachten het tot prinsen van Steenhuize.

Geschiedenis 1787-1815 (94.034/035)

575 - BRACKE Tom, *De Cultuur in Aalst tijdens de Franse Revolutie (1792-1815)*, Leuven, KU Leuven (onuitgegeven licentiaatsverhandeling), 2002.

Vooral over de sociëteit "Het Concert".

576 - DE VUYST Julien, *Pastoor Van Volxem verbannen*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (1), p. 10.

Frans Jozef Van Volxem (Brussel 1744 - Cayenne 1798), pastoor van Sint-Lievens-Esse.

577 - ROBIJNS Luc, *Memorieboek van Joannes en Franciscus van Landuyt uit Nieuwerkerken van 1751 tot 1808*, - *Liniaal*, 26, 2003, (2), p. 28-32; (3), p. 31-32.

Vorige bijdragen opgenomen in de Bibliografie 2002 nr. 635.

578 - [SOLDATENBRIEF], *Een soldatenbrief uit de tijd van Napoleon*, - *Heemkundig Genootschap Land van Rode*, 31, 2003, (121), p. 30-33.

579 - [VERKOOP], *Verkoop van Nationale Goederen. Vente des Biens Nationaux*, (*Rijksarchief Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Toegangen in beperkte oplage*, 84), Brussel, Algemeen Rijksarchief, 2003, 183 p.

580 - VERMOESEN Ben, *In dienst van de Verenigde Belgische Staten (1789-1790)*, - *Heemkundige Kring De Faluintjes*, 16, 2003, (1), p. 22-34.

Met een lijst van 28 vrijwilligers uit de Faluintjes in het leger van de Verenigde Belgische Staten.

Geschiedenis negentiende eeuw (94.035)

581 - BRAEKMAN W.L., *Velzeke in de negentiende eeuw*, - *Het Land van Aalst*, 55, 2003, (3), p. 245-253.

Zoals aangetroffen in het tijdschrift 'VTB Sottegemsch Nieuws" (1929-1939).

582 - DE GRAEVE Kim, *Arm Vlaanderen ! De crisis van de jaren 1840 in Haaltert*, - *Mededelingen Heemkundige Kring Groot-Haaltert*, 23, 2003, (2), p. 14-23.

583 - FONCK Antoine, *Borsbeke rond 1860 : de Popp-kaart*, - *De Hellebaard*, 1, 2003, (1), p. 7-9; (2), p. 19-22.

584 - VAN TRIMPONT Marc, *Zowat 150 jaar geleden las men ... in "De Volksverdediger" uit Geraardsbergen*, - *De Heemschutter*, 2003, (187), p. 22; (188), p. 36; (189), p. 23; (190), p. 25; (191), p. 23; (192), p. 37.

Geschiedenis negentiende en twintigste eeuw (94.035/036)

585 - LEFEVER Antoine; VAN PAEMEL Rudi; VUYLSTEKE Marc, *150 jaar Louise-Marie*, Maarkedal, Heemkundige Kring Businarias, 2003, 223 p.

1850/1851 opgerichte parochie, nu gehucht van Maarkedal.

Geschiedenis twintigste eeuw (94.036)

586 - MAROYE Marc, *100 jaar geleden in De Beiaard*, - *Triverius*, 33, 2003, (1), p. 64-66; (2), p. 63-66; (3), p. 73-75; (4), p. 62-66.

587 - RUYS Robert, *Wichelen 1900-2000*, Wichelen, Heem- en Oudheidkundige Kring, 2003, 280 p.

588 - VAN HAVER Marc, *Wieze in 1997 (deel 2)*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (34), p. 15-21.

589 - VAN HAVER Marc, *Wieze in 1998*, - *Salvator Mededelingen. Ledenblad van de Oudheidkundige Kring H.H. Salvator Wieze*, 13, 2003, (36), p. 72-81.

AUTEURSREGISTER

Altenberend, Johannes 7
Ameels, Vera 68, 479, 489, 490,491, 492, 493, 494, 495, 496, 504
André, Jérôme 422
Baekeland, Paul 450
Baele, Rita 360, 361
Baguet, Pau 195
Bastiaens, Jan 493, 496
Bavay, Lut 17, 39, 42, 46, 123, 186, 377
Beeckmans, Luc 151, 505
Beeckmans, Luk 414, 415, 480, 481, 506, 507, 508
Boels-Mélain, Anny 178
Bombeeck, Leo 254, 331
Boone, Hubert 425
Boone, Marc 553
Bourdeaudhui, Jozef 66
Bracke, Tom 575
Braeckman, Henri 371
Braekman, W.L. 581
Braet, André 124,331
Brantegem, Herman 292, 295
Buisman, Jan 240
Busine, Laurent 422
Buuron, Jan 246
Buysse, Tim 85, 208
Buyst, Erik 297
Callebaut, Dirk 491, 492, 493
Callebaut, Noël 141
Cambier, Albert 30
Carlier, Myriam 210
Castelain, Rik 106
Caudron, Freddy 112, 113, 114, 121, 152, 153, 227, 247, 519, 520, 521, 566
Celis, Marcel 352
Choque, Charles 67
Claessens, Henriette 522
Cock, Marcel 554
Collin, Ludo 18
Coppens, Jan 426, 458
Coquelle, Jacques 549
Coutuer, Gerard 451
Croenen, Godfried 555
Cuppens, Johan 1
D'Haese, Roger 345
D'Hooghe, Kamiel 427
Daniëls, Wim 448
De Baets, August 154, 287, 299, 300, 301
De Block, Ann 499
De Boeck, Dirk 19, 20, 42, 47, 48, 96, 213, 354
De Boeck, Maarten 248
De Both, Luc 194
De Bot, Hugo 365
De Brucker, Christiane 204
De Buyser, Frans 415
De Caigny, Sofie 297
De Ceuninck, André 9
De Chou, Freddy 567
De Clerck, Jan C.A. 142, 241, 406, 523
De Clercq, Tom 86
De Cock, Louis 74, 161, 203, 288, 319, 351, 369, 452
De Cooman, Geertrui 179
De Cooman, Tijl 115
De Decker, Cynrik 166
De Gendt, Richard 445
De Geyter, Albert 509
De Geyter, G. 336
De Graeve, Kim 582
De Grauwe, Jan 556
De Grom, Richard 91, 94, 108, 167, 302, 403
De Groote, Koen 323, 491, 492, 494, 495, 498, 499
De Jaegher, Lars 303
De Kegel, Joris 92, 293
De Kerckhove dit van der Varent, Dominique 524
De Lange, Sylvain 568, 569
De Leye, Lieve 372
De Loose, Willy 93, 133, 327, 525
De Loy-Vermeulen, Koen 296
De Maesschalck, Gust 136, 455, 460
De Maeyer, Jan 97, 139
De Meester, Guy 480
De Merlier, Dirk 120, 232
De Mets, Rudy 43, 105, 162, 214, 249, 328
De Mulder, Guy 163, 481, 482, 483, 500
De Nijs, Eddy 81, 168
De Nil, B.G.Y. 503
De Noyette, Guy 122, 316, 361
De Paepe, René 526
De Paepe, Tom 87
De Pauw, Walter 236
De Punt, Johan 255
De Ro, Jacques 320, 330, 332
De Schryver, Fredy 193, 348, 349, 459
De Schryver, Sven 109
De Smedt, Jos 84
De Smet, Antoine 155, 407
De Smet, Firmin 21
De Smet, Johan 156
De Smet, Lucien 233, 243, 278, 335, 478
De Smet, Nico 428
De Sutter, Prosper 437
De Taeye, Albert 317
De Temmerman, Jaak 416
De Temmerman, Ludwig 43, 256, 279
De Troyer, Louis 275, 384
De Troyer, Roger 116, 157
De Vuyst, Julien 22, 49, 50, 51, 52, 53, 98, 43, 187, 276, 306, 424, 429, 430, 576
De Waele, Frans 169
De Wilde, Ghislain 180, 237
De Wilde, O. 219
De Wilde, Peter 542
De Winne, Christina 205, 231
De Winne, Lydia 188
De Wolf, Gilbert 250, 357, 447
De Wolf, Koenraad 14
De Zaeytijdt, Adelin 289
Debackere, Michiel 33, 34, 373
Declercq, Georges 557
Decrits, M. 518
Decrits, Marc 125, 527, 528
Deforce, Koen 496
Dekeyser, Armand 144

Demeestere, B. 409
Denewet, Lieven 257, 258, 259, 260, 261
Deschaumes, Christophe 408, 409
Deschieter, Johan 482, 483, 484, 500
Desmet, Ginette 220, 221, 222, 223
Devolder, Jacques 3
Devos, Eric 408
Devos, Patrick 335, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400
Dezitter, Koen 333
Dhaene, Sylvie 12
Dhondt, Anneleen 88
Diependaele, Antoon 194
Diependaele, Senne 485
Dierickx, Fons 126, 181, 192, 550
Doms, Joachim 570
Dooren, Sabine 307
Dubois, Gilbert 170
Duprez, Michel 140, 262, 374, 438, 453
Duquet, Frans 54, 228, 229, 304, 378, 543
Eeckhout, Werner 335
Ervynck, Gontran 127, 128
Faket, Willy 35
Flamant, Roger 324
Fonck, Antoine 583
Fostier, Sabine 211
Fraiponts, Jean 443
François, Luc 2
Fransaer, Frans 171, 234, 454
Fredericq, Louise 69, 421
Gaillard, Michèle 558
Galle, Luc 460
Gatch, Milton McC. 7
Geeroms, Luc 473
Geirnaert, Noël 422
Gerits, Jan 195
Gillis, Erik 8
Gillis, Maurice 280
Goethals, Patrick 461, 510
Goossens, Geert 215, 216
Guérisse, Michael 308
Haemers, Jelle 158
Heirbaut, D. 559
Heirman, Michiel 362, 363
Hemmerijckx, Rik 100, 172
Herregods, Georges 514
Heyman, Georges 384
Heyvaert, Herman 57, 82, 462
Hiel, Roger 325
Hosselaer, Gert 137
Houtman, Eugeen 159
Huyghe, Jan 486
Huys, Paul 263
Imbo, Gaston 321, 515, 530, 571
Kerkhove, H. 239, 264, 418
Kwakkel, Erik 16
Lachaert, Pieter-Jan 290, 346
Laeremans, Jos 190, 419
Lagrou, Jacques 309
Lamarcq, Danny 13, 160, 199, 265, 355, 444
Lambrechts-Augustijns, Hugo 23
Langen, Iris 501
Larno, Julia 129
Lecocq, Isabelle 420
Lefebvre, Wim 297
Lefever, Antoine 585
Lekens, Luc 309
Lemmens, Daniël 432, 474
Liessens, Gerrit 24, 25, 38, 59, 60, 350
Lievens, Robert 531
Lindemans, Leo 532
Lion, Marc 149
Marchand, James 433
Maroye, Marc 274, 439, 586
Marquebreuck, Jean 200
Meert, Jeroen 310, 311, 312
Meijns, Brigitte 70
Mériaux, Charles 560
Mertens, Jan 173
Mertens, Wenceslaus 434
Meuleman, Xavier 101
Milis, Ludo 561
Moens, Jan 323, 498, 499
Moens, Jelle 182
Naudts, Kris 26, 411
Needham, Paul 7
Nijs, R. 336
Nijs, Roger 335
Notteboom, Hugo 572
Nys, Ludovic 337
Ockeley, Jaak 238
Olsen, Jan 145, 364
Onijn, André 191
Pauwels, Pascal 463
Pée, Leo 61
Peersman, Jaak 36, 78, 79, 251, 401, 573
Peeters, Michel 440
Pieteraerens, Martine 372
Pletinckx, Daniël 32
Praet, Patrick 174
Premereur, André 217
Prové, Maarten 225
Putman, Maaike 242
Quaghebeur, Toon 62
Quintijn, J.B. 252
Rasschaert, Alfons 455
Redant, Gabriël 63
Robben, Danny 317, 318
Robijns, Luc 356, 366, 367, 368, 402, 404, 410, 577
Roelandt, Omer 294
Roest, Frans 37, 169, 253, 361
Roggeman, Willy 266
Roobaert, Bernard 457
Roosens, Paul 134
Ruys, Robert 587
Saeys, Rudy 552
Scheerlinck, Hubert 375
Schrever, Noël 376
Schrever, Wim 376
Soens, Tim 562
Sonck, Hans 226
Souffreau, Georges 464
Souffreau, Georges L. 267
Steeghers, Wilfried 533
Steenhaut, Freddy 441
Straetemans, Karolien 291
Strijpens, Hendrik 252

Stroobant, Marcel 318
Scheerlinck, Hans 314
Tack, Guido 475
Teirlinck, Frank 71
Temmerman, Willy 563
Tyssens, Jeffrey 11
Uyttersprot, Marc 138, 184
Valcke, Tony 99, 139, 150
Van Acker, K.G. 564, 565
Van Bockstaele, Geert 44, 548, 554
Van Boxelaer, Eva 117
Van Campenhout, Frans 102, 103
Van Conkelberge, Gert 358
Van Damme, Jan 338
Van Damme, Oscar 185
Van de Capelle, André 105, 209, 230
Van de Casteele, André 175
Van de Casteele, Laurent 122
Van de Perre, Dirk 27, 72, 80, 196, 244
Van de Putte, Bart 212
Van de Velde, Fernand M.M. 534
Van de Velde, Fons 89
Van den Abeele, Raf 206
van den Bergen-Pantens, Christiane 420
Van den Bossche, Ariël 281, 282, 283, 284
Van den Branden, Walter 268
Van den Bussche, Jan 444
Van den Driessche, Eric 201
Van den Eeckhout, Rita 413
van den Haute, Joseph 535
Van den Heuvel, Clara 446
Van den Nest, Gabriël 31
Van der Donckt, Marie-Claire 32
Van der Kelen, Ignace 28, 305, 412, 465, 502
Van der Speeten, Jozef 292, 516
Van der Vurst, Pierre 10, 466, 467
Van Driessche, Luc 224, 285, 370, 442, 517, 547
Van Droogenbroeck, Edgard 118
Van Durme, Luc 106, 194, 468, 469, 480
Van Effelterre, Jozef 131
Van Engelen, A.F.V. 240
Van Haver, Marc 588, 589
Van Herreweghen, Herman 176, 176
Van Herzele, Ann 353
Van Hoecke, Karl 73
Van Isterdael, H. 146, 518
Van Isterdael, Herman 110, 536
Van Kerckhove, Dirk 372
Van Langenhoven, Bart 40, 45, 64, 339, 434, 435
Van Lierde, Hans 487
Van Malder, Oscar 436
Van Melkebeke, Dirk 107
Van Paemel, Rudi 585
Van Paepegem, Wilfried 202, 322, 476
Van Paepeghem, Willy 511, 551
Van Peteghem, André 488
Van Schoorisse, Willy 477
Van Schoors, Luc 456
Van Trimpont, Marc 130, 164, 183, 207, 449, 537, 538, 584
Van Wassenhove, Lieve 165, 235
Van Wesemael, Paul 405
Van Wittenberghe, O. 382
Vancoppenolle, Georges 177
Vandaele, Wiet 359
Vandamme, Ludo 422
Vande Winkel, Georges 5
Vanden Herrewegen, Anne-Marie 74, 203, 319
Vanhoutte, Jürgen 574
Veillefon, Steven 277
Vekeman, Herman 298
Verheyden, Jozef 75
Verleyen, Wilfried (o.s.b.) 29, 76, 77
Vermoesen, Ben 132, 512, 580
Vermoesen, Reinoud 90, 111
Vernaeve, Wilfried 5, 147, 513, 552, 552bis
Verpaalen, John 269
Verroken, Erik 148
Vervust, André 65, 315, 329
Verzele, Mieke 4
Viaene-Awouters, Lieve (red.) 546
Vuylsteke, Marc 119, 135, 218, 289, 585
Waltniel, L.G. 149
Waltniel, Raf 149
Wanson, Isabelle 326
Warlop, Ernest 546
Welleman, Geert 506, 507, 508
Willemyns, Roland 448
Willequet, Remi 270
Wille, Danny 83, 286, 463, 539
Willockx, R. 540
Willocx, Dirk 443
Wisse, Geert 271, 272, 273
Witterzeel, Erik 541
Ysebaert, Walter 472

PERSONENREGISTER

Arents, Jan Antoon 133
Augustyn, Beatrijs 548
Baeyens, August Marcel 529
Bavo (H.) 17, 18
Beeckman, Dierick 48
Beernaerts, J. 367
Bergé, Jacob 36
Berlindis (H.) 27
Bert, Emiel 537
Bert, Louis 537
Berthout (familie) 555
Boccaert 524
Bockstael, Jean-Jacques 221
Boenbeke, Jan 254
Boenbeke, Lieven 254
Bombeeck, Arnoldus 254
Boon, Louis-Paul 172, 473
Bosteels, Herman 58
Bourgeois, Jean 478
Bourlez (familie) 218
Bours, Philips 247
Brel, Jacques 433
Brixius (H.) 28
Bruyninex, Franciscus 126
Callebaut (familie) 193
Callebaut, Cyrille 193
Caroes, Alfons 223
Casteur, Leopoldine 429
Caudron, Hieronymus 224
Ceuterick, Denis 103
Cnudde, Joannes Baptiste 262
Colins, Catharina Isabella 178
Cools Gaspard 326
Corael, Franciscus Adrianus 153
Corael, Petrus Franciscus 153
Cordier (familie) 43
D'Acquin, Marianne 113
Damiaan 80
Darciel, Elsa 436
David, Jan 78, 79
De Beule, Aloïs 31
De Boeck (familie) 405
De Bosschere, J. 397
De Brandt, Hilde 1
De Ceuckelaire, Marc 419
De Clercq, P. 400, 424
De Coene, Germain 278
De Colins, Catharina Isabella 178
De Coster, Joseph 221
De Deyn, Gustave 11
De Frène, August 219
De Grauwe, Maria 529
De Haerne, A.D.J. 52
De Haese (familie) 532
De Hauwere, Rosalie 224
De Herzele (familie) 522
De Lacquenghien, Philippe 69
de Launoit, Paul 515
De Leeneer, Robert 92
De Lichte, Jan 118, 153
De Liedekerke (familie) 522
De Lummen (familie) 524
de Malander 408
De Meester, Emiel 50
De Mets, Benoit 214
De Mets, Jean-Baptiste 214
De Mol, Antoon 366
De Munter, Jacobus 121
De Pellecyn (familie) 534
De Perre-Montigny, Edmond 391, 393, 398
De Pillecyn (familie) 534
de Richardot (geslacht) 574
De Ridder, Romain 138
De Saedeleer, Lodewijk 143
De Saint-Genois Des Mottes, Georges Philippe Ghislain 221
De Smedt, Frans 517
De Strooper, Omer-Petrus 223
De Tandt, Robert 223
De Troy, Irma 174
De Troyer, Philomena 379
De Vos (familie) 105
De Vos, Jan Baptiste 195
De Vylder, Constantinus 52
De Waele, Frans 169
De Witte (familie) 286
De Wolf, Paul 447
Den Haerynck, Felix 6
Devreese, Godefrood 368
Dewette, Elsa 436
Droesbecque (procureur) 131
Duvillers, Constant 63
Eylenbosch, Gustaaf 15
Gevaert, Frans August 432
Ghijsels, Roger 56
Ghys, René 221
Goditiabois (familie) 457
Goedleven, Edgard 427, 431
Gravez-Haegens, Magda 102
Guillebert de Mets 422, 423
Guillemin, Paul 538
Haegeman-Cousy (familie) 15
Heins, Daniël 571
Herregods, Anna 514
Hindemith, Paul 21
Hutsebaut, Achiel 358
Huysman, Jan Baptiste 119
Impens, Frans 157
Jacobs, Achille 221
Jacobs, Frans 234
Jan Baptist Van Sande 529
Jouret, Joséphine 221
Kluyskens, Joseph-François 466
Kluyskens, Jozef Frans 252
Laforce, Joanna 222
Lemaitre, Charles 572
Livinus (H.) 28
Meert, Elisabeth 114
Meert, Joos 152
Meester van Guillebert de Mets 422, 423
Melloy, Camille 474
Merckx, Clement 224
Michiels, Pieter 114
Moens, Philippus 114
Moernaut, Louis 529
Morre, Johannes Franciscus 321
Nerinckx, Sebastiaan 251
Palasyn (familie) 534
Pallassins (familie) 534
Pannekoek, Franciscus Xaverius 529

Pellissier (familie) 534
Regaus, Beda 77
Renneboogh, Maria 92
Reunes, Oscar 223
Richardot (geslacht) 574
Roos, Philippe Anthone 119
Rottiers, Frans 156
Sanderus, Antonius 71
Sinia, Oscar 368
Sophie, A.A.J. 51
Soudan, Eugène 144
Suenaert, Amedé 476
Teirlinck, Herman 477
Teirlinck, Isidoor 477
Vaerwyck, Valentin 368
Van Bockstaele, Geert 72
Van Coppenolle, Andréa 232
Van Damme, Gustaaf 65
Van de Perre, Maria Joanna 224
Van de Velde, Franz 67
Van de Velde, Hilaire 103
Van de Velde, Magdalena 192
Van de Vijvere, Jozef 145
Van den Abeele, Albijn 475
Van den Abeele, Binus 263
Van den Borre, Joannes 1
Van den Bossche, Adrianeken 569
Van den Brule, Carel 246
Van den Kerckhoven, Abraham 434
Van den Nockerstock, Jan 27
Van den Spiegel, Clemens 516
Van den Steen, Egidius 327
Van den Steen, Eugène 134
Van der Elst (familie) 405
Van der Linden, Pieter 569
Van der Stricht, Gaston 55
Van Eeckhout, Jacobus 445
van Ess, Leander 7
Van Essche, Judocus 15
Van Gavere (familie) 148
Van Geert, Ferdinand 529
Van Hauwermeiren, Francisca 529
Van Hauwermeiren, Remi 529
Van Hauwermeiren, René 136
Van Hembyze, Jan 568
Van Heteren, Emilie Antionette 222
Van Hollewynkel, Franciscus 122
Van Hoorick, Bert 100, 172
Van Hove Petrus 224
Van Hove, Leopold 224
Van Hove, W. 367
Van Impe, Petrus 184
Van Keerbergen, Jan Jozef 53
Van Landuyt, Franciscus 577
Van Landuyt, Joannes 577
Van Lol, Constant 245
Van Malleghem, M. 195
Van Marcke (familie) 524
Van Marselaer (familie) 75
Van Marselaer, Adriaan 76
Van Marselaer, Gijzelbrecht 76
Van Meldert, Gustaaf 93
Van Melkebeke (familie) 107
Van Neyghem (familie) 523
Van Nieuwenhove, Emiel-Jozef 223
Van Roy, Emiel Louis 224
Van Schuylenbergh, Petrus 103
Van Volxem, Frans Jozef 576
Vandecandelaere, Remi 219
Vandecatseye, Marie-Josephine 249
Vanderstock, Jacobus 328
Vanderstraeten, Charles 390
Vekeman (familie) 298
Ver Elst, André 269
Vercauteren, Octavie 221
Vereylen, Edmond 366
Verlodt, Felix 529
Vermoesen, Jozef Domien 82
Verstraeten, Dominicus 222
Vilain XIIII (familie) 542
Vilain XIIII, Jean Jacques Philippe 467
Vossaert, A. 399
Wagon, Jules August 224
Walckiers (familie) 530
Waltniel, Louis 149
Watté, Frans 206
Winnepenninckx, Filip 84

TOPOGRAFISCH REGISTER

Aaigem 24, 25, 61, 341, 350, 425, 476

Aalst 1, 9, 10, 11, 23, 61, 67, 89, 90, 100, 101, 102, 103, 109, 110, 111, 112, 113, 124, 137, 147, 153, 172, 182, 188, 197, 210, 212, 223, 225, 227, 238, 252, 277, 310, 311, 312, 323, 326, 331, 333, 341, 344, 352, 353, 358, 362, 363, 365, 420, 446, 449, 452, 466, 467, 473, 498, 499, 520, 532, 534, 542, 552, 552bis, 561, 562, 572, 575

Aalst (Land van) 242, 296

Aalst (regio) 90, 111

Affligem 29, 71, 75, 76, 77, 238

Amougies 365

Antwerpen 11

Appelterre 223, 365

Aspelare 103, 427

Baardegem 49, 61, 89, 124, 132, 142, 238, 241, 365, 383, 470, 523, 580

Baasrode 312

Balegem 233, 243, 278, 335, 365, 380, 503

Bambrugge 24, 425

Bavegem 124, 524

Beaupré 423

Beerlegem 118, 169, 393

België 166, 291, 307, 443, 546

Berchem 365

Borsbeke 25, 216, 583

Boskant 166

Bottelare 26

Brabant (hertogdom) 555

Brakel 268, 288, 451

Brussel (gewest) 546

Brussel (regio) 16

Burst 24, 25, 365

Buyses Molen 266

Congoberg 166

Deftinge 217, 388, 514

Dender 198, 244, 561, 562

Denderhoutem 92, 226, 238, 341, 425, 526

Denderleeuw 61, 238, 308, 326, 358, 365, 425, 501, 541

Dendermonde 61, 310, 312

Dendermonde (arrondissement) 540

Denderstreek 198, 318

Denderwindeke 166, 549

Dikkele 316

Dikkelvenne 263

Doornik 337

Elst 385

Ename 32, 68, 69, 73, 365, 421, 440, 475, 479, 491, 492, 493, 494, 496, 497, 504, 561

Erembodegem 89, 238, 365, 562

Erondegem 24, 25, 124

Erpe 24, 25, 124, 341, 344, 365, 405, 501, 532

Erpe-Mere 359, 365

Erwetegem 44, 221, 223, 365

Etikhove 66, 195, 365, 390

Everbeek 43, 162, 249

Gavere 155, 158, 160, 346, 365, 407, 553, 562

Gent 11, 196, 212, 252, 542

Gent (arrondissement) 540

Gentbrugge 61, 86, 128, 141, 344, 365, 382, 428, 534

Geraardsbergen 12, 72, 74, 161, 164, 166, 178, 183, 198, 200, 203, 207, 221, 288, 317, 318, 319, 321, 324, 328, 330, 332, 341, 344, 356, 365, 372, 376, 422, 423, 425, 426, 433, 452, 456, 458, 489, 514, 515, 530, 537, 538, 554, 562, 567, 571, 584

Geraardsbergen (gerechtelijk kanton) 115

Geraardsbergen (kanton) 130

Gijzegem 61, 89, 104, 124, 153, 180, 184, 185, 190, 237, 345, 365, 419, 471, 511, 524, 529, 544, 563

Gijzenzele 165

Godveerdegem 15, 44, 298

Gontrode 61, 127, 222, 365

Grimminge 423

Grotenberge 44

Haaltert 53, 61, 92, 93, 133, 143, 294, 327, 365, 525, 562, 582

Heldergem 116, 157, 501

Helmond (NL) 331

Hemelveerdegem 217

Herdersem 21, 49, 56, 58, 61, 89, 113, 124, 126, 181, 192, 204, 343, 381, 383, 417, 470, 550, 562, 580

Herne 16

Herzele 50, 61, 133, 151, 173, 187, 198, 211, 215, 276, 365, 468, 507, 562

Hillegem 461, 534

Hofstade 89, 124, 138, 246, 358, 436, 471, 487, 529, 544, 551, 563

Horebeke 477

Hundelgem 118, 131, 316, 374

Idegem 320, 365

Imbroek 146

Impe 124

Impegem 536

Kakebeke 166

Kerkem 288, 472

Kerksken 61, 92, 238, 245, 293

Kluisbergen 369

Kwaremont 125, 528

Land van Aalst 6

Landskouter 67

Lede 23, 25, 40, 41, 61, 124, 156, 276, 335, 339, 347, 352, 365, 533

Ledeberg 365, 366

Leeuwergem 341

Leupegem 263, 365

Leuven 212

Liedekerke 238, 365, 536

Liedekerke-Teralfene 365

Lieferinge 344

Louise-Marie 585

Maarke 73, 214, 472, 524

Maarke-Kerkem 66

Maarkedal 120, 450, 585

Mater 73

Mechelen (aartsbisdom) 62

Meerbeke 27, 61, 176, 202, 288, 549

Meilegem 288, 394, 438

Melden 259, 365, 490, 495

Meldert 41, 49, 83, 89, 124, 132, 238, 286, 463, 470, 512, 539, 580
Melle 65, 127, 145, 220, 221, 222, 287, 299, 300, 301, 315, 329, 364, 365, 367, 371, 432, 443, 474
Melsen 290
Mere 17, 19, 20, 24, 25, 38, 39, 41, 42, 46, 47, 48, 59, 60, 96, 123, 124, 186, 213, 248, 255, 276, 350, 354, 365, 377, 413, 556, 557
Merelbeke 223, 290, 365, 562, 564
Mespelare 61, 153
Michelbeke 217, 365
Moenebroek 166
Moerbeke 365
Moorsel 49, 52, 61, 89, 114, 124, 152, 171, 234, 238, 247, 281, 282, 283, 284, 365, 375, 383, 406, 454, 470, 501, 566, 580
Moortsele 280
Munkzwalm 37, 316, 365, 395
Munte 290, 501
Nederboelare 320
Nederbrakel 95, 105, 189, 209, 219, 230, 256, 365
Nederename 369
Nederland 339
Nederzwalm 365, 397
Nederzwalm-Hermelgem 129, 269
Nieuwenhove 341, 351
Nieuwerkerken 81, 89, 124, 168, 184, 193, 254, 288, 306, 348, 349, 424, 429, 437, 441, 459, 513, 519, 521, 577
Ninove 7, 11, 27, 36, 52, 61, 78, 79, 80, 84, 149, 198, 210, 220, 238, 251, 267, 312, 314, 318, 341, 365, 424, 425, 427, 431, 562, 573
Nukerke 119, 135, 232
Okegem174, 238, 292, 295, 365, 516, 536
Onkerzele 320
Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek 176
Oordegem 40, 124, 445
Oost-Vlaanderen 8, 87, 139, 150, 179, 342, 540
Oosterzele 304, 503
Oosterzele (kanton)88
Opbrakel 166, 568, 569
Ophasselt 320, 531
Ottergem 24, 124
Oudenaarde 106
Oudenaarde (regio) 303
Outer 103
Overboelare 318, 343, 344
Pajottenland 84
Pamel 166, 176
Parike 146, 217, 386
Paulatem 374, 396
Ressegem 51, 107, 216, 476
Rijksvlaanderen 561
Roborst 122, 175, 253, 257, 361, 365, 501
Ronse 4, 30, 61, 70, 144, 166, 170, 177, 191, 210, 239, 264, 270, 313, 344, 365, 368, 392, 408, 409, 418, 425, 469, 548, 570
Rozebeke 288
Ruien 125, 527, 528
Scheldedepartement 117
Schelderode 290
Scheldewindeke 165, 365, 503, 578
Schendelbeke 166, 320, 365
Schoonaarde 124, 365, 476
Schorisse 61, 66, 73, 148, 218, 289, 391
Semmerzake 427, 431
Serskamp 35, 166, 562
Sint-Antelinks 266, 267, 269, 562
Sint-Blasius-Boekel 399
Sint-Denijs-Boekel 33, 34, 129, 258, 261, 263, 271, 272, 273, 316, 365, 373, 398
Sint-Denijs-Boekel-Nederzwalm 365
Sint-Goriks-Oudenhove 199
Sint-Kornelis-Horebeke 73, 195, 217, 279
Sint-Lievens-Esse 131, 480, 481, 505, 576
Sint-Lievens-Houtem 28, 54, 228, 229, 236, 304, 305, 378, 412, 465, 502, 543, 545
Sint-Maria-Horebeke 73, 217, 288
Sint-Maria-Latem 262, 360, 400
Sint-Maria-Lierde 166, 217, 274, 365, 389, 439, 514
Sint-Maria-Oudenhove 199, 217
Sint-Martens-Lierde 217, 514
Smetlede 40, 124
Steenhuize 51, 574
Steenhuize-Wijnhuize 506, 508, 574
Strijpen 44
Teralfene 365, 535
Tournai 337
Velzeke 131, 163, 414, 415, 482, 483, 484, 485, 486, 488, 581
Vermand (F) 549
Viane 365
Viane-Moerbeke 365
Vlaams-Brabant 110
Vlaanderen 97, 425, 448, 546
Vlaanderen (graafschap) 210, 296, 562
Vlekkem 24, 45, 64, 124, 276, 434, 435
Vlierzele 124, 222
Vollezele 166
Voorde 288, 401
Waarbeke 351
Wanzele 31, 40, 124
Welden 73
Welle 55, 91, 94, 108, 159, 167, 238, 275, 302, 379, 384, 403
Wichelen 61, 124, 134, 136, 153, 238, 365, 455, 460, 501, 587
Wichelen. 562
Wieze 22, 57, 82, 98, 121, 224, 250, 285, 322, 357, 370, 402, 404, 410, 430, 442, 447, 462, 517, 547, 588, 589
Woubrechtegem 63, 464
Zandbergen 61, 320, 365
Zarlardinge 223, 320
Zegelsem 73, 217, 387, 477
Zonnegem 201, 344
Zottegem 13, 14, 15, 85, 194, 205, 206, 208, 222, 231, 298, 344, 355, 365, 425, 444, 500, 578
Zuidelijke Nederlanden 574
Zulzeke 125, 260, 528
Zwalm 263, 265, 268, 411, 453

INHOUD BIBLIOGRAFIE 2003

0. ALGEMEENHEDEN 1-16
Cultuur (008) 1
Bibliografieën van verhandelingen (013) 2
Nationale bibliografieën (015) 3
Vakbibliografieën (016) 4
Bibliotheken (026/027) 7
Organisaties (06) 9
Vrijmetselarij (061.2) 11
Musea (069) 12
Journalistiek (07) 14
Codicologie. Boekgeschiedenis (09) 16
1. FILOSOFIE. PSYCHOLOGIE --
2. GODSDIENST. THEOLOGIE 17-84
Heiligen(verering) (235) 17
Kerkelijke kunst en symboliek. Kerkmeubilair (24) 30
Spiritualiteit. Vroomheid (248) 38
Pastorale theologie. Broederschappen. Congregaties (255)39
Parochiearchieven (256/259) 42
Kerkbestuur en -organisatie. Parochiewezen (262) 46
Missionering (266) 66
Christelijke religieuze ordes (271) 68
Stevenisme (273) 84
3. SOCIALE WETENSCHAPPEN 85-235
Demografie. Migratie (314) 85
Feodalisme (321.17) 94
Politiek en verkiezingen (323/324) 95
Politieke partijen en bewegingen (329) 100
Arbeidersbeweging (331) 104
Seizoenarbeid (331.5) 105
Grond en bodem (332) 106
Ambachten. Coöperaties.
Economische organisatievormen (334) 108
Economische situatie en ontwikkeling (338) 111
Handel (339) 112
Criminaliteit (343) 113
Privaatrecht. Tienden (347.25) 123
Nalatenschappen. Staten van Goed. (347.6) 124
Verkoopscontracten (347.7) 128

Rechterlijke macht. Notariaat. Rechtscolleges (347.9)130
Politiek personeel (35.08) 136
Politie. Veldwachters (351.74) 140
Lokaal, regionaal en centraal bestuur (352/354) 141
Defensie. Krijgsgeschiedenis (355) 151
Wereldoorlog I (355 WOI) 161
Wereldoorlog II (355 WOII) 166
Maatschappelijk werk (36) 178
Onderwijs (37) 184
Kunstonderwijs (373.67) 196
Jeugdbewegingen (374.3) 197
Toerisme. Vrijetijdsbesteding (379.8) 198
Volkskunde (39) 204
Zeden en gebruiken in het particuliere leven (392) 208
Herbergen. Maaltijden. Vasten (392.8) 213
Dood en begrafenisgebruiken. Bidprentjes (393) 219
Openbaar en maatschappelijk leven (394) 225
Sagen. Sprookjes. Vertellingen (398.2) 231
Volksliederen. Marktliederen (398.8) 232
5. WISKUNDE. NATUURWETENSCHAPPEN 236-244
Ecologie (504) 236
Kaartboeken. Landboeken (528) 237
Chronologie. Tijdsbepaling (529) 239
Meteorologie. Weerkunde (551.5) 240
Natuursteen (553.5) 243
Waterlopen. Overstromingen (556) 244
6. TOEGEPASTE WETENSCHAPPEN 245- 340
Uitvindingen (608) 245
Geneeskunde. Volksgeneeskunde (61) 246
Molinologie. Water- en windmolens (620.9) 254
Mijnwerkers (622) 274
Wegenbouw (625) 275
Stadshygiëne (628.4) 277
Verlichting (628.9) 278
Land- en tuinbouw. Bosbouw. Paardenfokkerij.
Veeteelt. Bijenteelt (63) 279
Jacht (639) 296
Bedrijfsgeschiedenis (65) 297
Drukkunst (655) 298
Verkeer. Straten. Spoorwegen. Scheepvaart.

Postwezen (656) 299
Reclame (659) 316
Brandstoffen. Lucifers (662) 317
Brouwerijen. Voedings- en genotsmiddelen (663/664) 320
Steenbakkerijen (666.7) 327
Industrieën en ambachten (66/68) 328
Bouwmaterialen (691) 334
7. PLASTISCHE KUNSTEN. MUZIEK. SPORT 341-446
Kunst in het algemeen (7) 341
Landschappen. Dorpsgezichten.
Stadsgezichten (7.047) 345
Ruimtelijke ordening (71) 347
Driesen. Pleinen (711.61) 348
Cultuurlandschappen. Openbare
groenvoorzieningen ((712.2) 351
Kerkhoven (718) 354
Natuur- en landschapsbescherming (719) 356
Architectuur (algemeen). Monumentenzorg (72) 357
Openbare, commerciële en
industriële gebouwen (725) 359
Monumenten (725.94) 366
Bruggen (725.95) 369
Religieuze bouwkunst (726) 371
Burgerlijke architectuur (728) 403
Beeldhouwkunst (73) 411
Munt- en penningkunde. Numismatiek (737) 414
Kantnijverheid. (745.52) 416
Glasramen. Glazenierskunst (748) 418
Meubelkunst (749) 421
Schilderkunst (75) 422
Muziek (78) 425
Sport (79) 437
Bioscoop. Filmgeschiedenis (791.4) 444
Toneel. Rederijkers (792) 445
8. TAALKUNDE. LITERATUUR 447-477
Taalkunde (80) 447
Dialecten (800.87) 450
Naamkunde (801.303) 457
Plaatsnaamkunde. Toponymie (801.311) 458
Literatuur (82/89) 473

9. GEOGRAFIE. BIOGRAFIE.
GENEALOGIE. GESCHIEDENIS 478-589
Archeologie in het algemeen (902) 478
Archeologie van de oudheid (902.032) 479
Archeologie van de middeleeuwen en de moderne tijden (902.033) 489
Industriële archeologie (902.035) 503
Prehistorie (903) 504
Nederzettingsgeschiedenis (911.37) 509
Atlassen. Kaarten (912) 510
Biografie. Prosopografie (929) 513
Genealogie. Familiekunde (929.5) 519
Heraldiek. Wapenkunde (929.6) 542
Vlaggen. Vaandels (929.9) 547
Geschiedenis (93) 548
Algemene geschiedenis (94) 549
Middeleeuwse geschiedenis (94.033) 553
Moderne geschiedenis (94.034) 566
Geschiedenis 1787-1815 (94.034/035) 575
Geschiedenis 19de eeuw (94.035) 581
Geschiedenis 19de en 20ste eeuw (94.035/036) 585
Geschiedenis 20ste eeuw (94.036) 586

AUTEURSREGISTER p. 211
PERSONENREGISTER p. 214
TOPOGRAFISCH REGISTER p. 216

Georges Vande Winkel
Heirbaan 107
9400 Ninove-Denderwindeke

Wilfried Vernaeve
Brouwerijstraat 39
9300 Aalst

NOGMAALS DE OUDSTE HEREN VAN ERPE

In een vorig artikel bracht ik enkele correcties aan op de genealogie van de oudste heren van Erpe [1]. Onlangs stootte ik op een vermelding van de oudste heer van Erpe, die noch door mij, noch door Warlop [2] vermeld is.

Het gaat om Goswinus van Erpe en zijn zoon Anselmus (*Gozzwinus de Erpa et filii sui Anselmus*), die getuige zijn bij een schenking aan de kerk van Anderlecht. De oorkonde, waarvan het origineel bewaard is in het Erasmushuis te Anderlecht, moet gedateerd worden tussen juli 1076 en 25 mei 1085. Het gaat om een vrij bekend document dat is uitgegeven in Gysselings *Diplomata Belgica* [3].

Dat Warlop deze Goswinus niet heeft opgenomen, moet op een vergetelheid berusten, aangezien hij de *Diplomata Belgica* heeft geëxcerpeerd. Warlop begint zijn genealogie vanaf Anselmus. Zijn Goswinus I wordt nu Goswinus II. Warlop gaf ook geen familierelatie aan tussen Anselmus en Goswinus II. Gelet op de naam van de vader van Anselmus, mogen we aannemen dat Goswinus II de kleinzoon van Goswinus I was. Deze vermelding geeft tevens aan dat de heren van Erpe tot de oudste en invloedrijkste adel van de Denderstreek hoorden. We kunnen dus een generatie hogerop klimmen en geven volgend schema voor de oudste heren van Erpe:

Goswinus I (1075/1085)
|
Anselmus (1075/1085; 1086; 1088) Siger (1088)
|
Goswinus II (1127; 1151) x Heilewige van Steenhuize (ca. 1140)

Dirk Van de Perre

[1] D. VAN DE PERRE, Enkele nieuwe gegevens over de oudste heren van Ninove, Steenhuize en Erpe, in: Het Land van Aalst, 54, 2002, p. 277-291, vooral p. 290.
[2] E. WARLOP, The Flemish Nobility before 1300, Kortrijk, 1976, p. 795-797.
[3] M. GYSSELING en A.C.F. KOCH, Diplomata Belgica ante millesium centesimum scripta, Brussel, 1950, p. 387-388 (nr. 232).

DE BURCHT TE AALST: GELEGEN IN VLAANDEREN OF IN BRABANT? TWEE STELLINGNAMEN

K.G. VAN ACKER
Dirk VAN DE PERRE

1. Galbert van Brugge en de burcht van Aalst

"Door zijn wonderbaarlijke schikking had God het zo geregeld dat de vorst buiten het graafschap was gestorven terwijl hij de hertog hielp bij het beleg van Aalst"

Het dagboek van Galbert van Brugge, die bovenstaande woorden schreef, is bekend. Het bevat het verhaal over de moord op graaf Karel de Goede in 1127, over de daarop volgende aanstelling door de koning van Frankrijk van Willem Clito als graaf van Vlaanderen, over de daarna volgende opstand tegen deze graaf tot diens dood te Aalst in 1128.

Wegens het groot belang van dit dagboek voor de geschiedenis van Vlaanderen werd het in 1978 in een prachtige Mercator-editie[1] in vertaling uitgegeven waarin bovenstaande vertroostende woorden van Galbert op p. 240 te lezen staan. Met meesterlijke hand schreef Prof. dr R. Van CAENEGEM een uitgebreide inleiding waarin hij de lezer introduceert in middeleeuws Vlaanderen, en meer in het bijzonder in de tijd waarin de gebeurtenissen zich afspeelden. Hij belichtte ook de gemoedsgesteltenis van Galbert, een godvrezend en gezagstrouw man die toen veel zag ineenstorten van het vertrouwde en het geborgene rondom zich. «Het boek dat Galbert in de zomer van 1128 voltooide, was het graf van vele illusies die hij in rustiger tijden had gekoesterd » schreef prof. Van CAENEGEM. De woorden van Galbert boven dit artikel zijn dan ook zeer goed te begrijpen: hij zocht troost bij de gedachte dat graaf Willem Clito niet in Vlaanderen aan zijn eind was gekomen.

Die zeer persoonlijke overdenking van Galbert zou wellicht onopgemerkt zijn gebleven ware het niet dat niemand minder dan wijlen Prof. dr. PAUL BONENFANT, befaamd kenner van de geschiedenis

[1] GALBERT VAN BRUGGE, grafelijk secretaris. De moord op Karel de Goede. Dagboek van de gebeurtenissen in de jaren 1127-1128. Antwerpen, Mercatorfonds, 1978.

van het hertogdom Brabant, er een bijzondere aandacht aan besteed had in een artikel verschenen in 1951[2]. Voortgaand op de woorden van Galbert en tevens op de aantekening van de continuator van de Annalen van Rouen "dat Willem Clito dodelijk verwond werd, *dum Alost quoddam castrum in terra ducis de Loven obsedisset*," stelde hij de vraag of Aalst misschien pas in 1166, toen de graaf van Vlaanderen erfde van Dirk van Aalst, aan Vlaanderen was gekomen[3]. Dit zou verklaren waarom Galbert Aalst buiten Vlaanderen situeerde. Doch net zoals H. PIRENNE, die eerst eveneens zo gedacht had, verliet hij die mening voor de stelling dat Aalst reeds sinds het midden van de 11de eeuw aan Vlaanderen was gekomen. Na enkele bekende schijnbaar gunstige argumenten voor deze stelling te hebben verworpen[4], steunde hij vooral op het getuigenis van Albert d'Aix die kort na 1121 het had over "*Rodulfus de castello Alos, quod est in Flandria*" [5].

Op de vraag waarom dan toch Galbert de belegering van Aalst buiten het graafschap Vlaanderen situeerde, haalde BONENFANT twee redenen aan: vooreerst wilde Galbert aldus zijn medeburgers ontlasten van elk schuldgevoel aan de dood van Willem Clito die gedood werd buiten het graafschap, strijdend voor een vreemde zaak, die van hertog Godfried. Bovendien lag Aalst niet in Kroonvlaanderen, doch in Rijksvlaanderen dat enkel door een persoonlijke band met het eigenlijke graafschap Vlaanderen verbonden was, zodat Willem Clito dus ook in dit opzicht buiten dit laatste (het echte Vlaanderen) gedood was geworden.

Is daarmede een duidelijk antwoord gegeven op de vraag of Aalst in of buiten het graafschap Vlaanderen lag? De tegenstelling tussen de mededelingen van de waarschijnlijk goed ingelichte voortzetter van de Annalen van Rouen (normandiër zoals Willem Clito), en van Albert d'Aix over de zoon van Boudewijn I van Gent, Rodulfus, die met zijn neven Boudewijn II en Gilbert in 1096 deelnam aan de kruistocht naar Jeruzalem[6], is te diametraal om er geen verder onderzoek aan te wijden. Wie had gelijk: Galbert of Bonenfant?

Eigenlijk is de oplossing voor dit probleem zeer eenvoudig, maar het is vooral na het verschijnen van het belangrijk werk van de heer D.

[2] P. BONENFANT, La dépendance du château d'Alost au XIIe siècle. In: Album Dr Jan Lindemans. Brussel, 1951, p. 169-173. – De auteur ging voort op de editie van Galberts' dagboek door H. PIRENNE: Histoire du meurtre de Charles le Bon. Parijs, 1891.

[3] Ik wijs erop dat BONENFANT in zijn artikel het heeft over Aalst (de stad) terwijl hij in de betiteling ervan het had over de burcht van Aalst. In zijn opvatting zijn beide dus één entiteit. Dit is belangrijk omdat, in mijn opinie, dit twee verschillende zaken waren.

[4] Zo verwierp hij de voogdijregeling van 1122 voor Crombrugge als bewijs voor de stelling dat Aalst toen reeds aan Vlaanderen toebehoorde. Precies in die oorkonde is er spraak van het burchtwerk waarop de heer van Aalst recht had, en dit was hem toch door de graaf verleend.

[5] Recueil des historiens des croisades. Historiens Occidentaux, IV; Parijs 1879. Zie p. 591. - Zie ook BONENFANT, op. cit., noot 12.

[6] E. WARLOP, The flemish nobility before 1300. Kortrijk, 1976. Zie p. 588.

CALLEBAUT over Aalst[7] dat dit duidelijk is geworden. Onder zijn pen zien wij de stad Aalst ontstaan, vertrekkend van uit het Zelhof, een aloude zelestichting[8], woonplaats van de plaatselijke heer. Van daaruit wordt de Sint-Martinuskerk gebouwd en ontstaan allerlei maatschappelijke voorzieningen die de agglomeratie steeds verder deden uitbreiden, wat tot de verscheidene uitdeinende omwallingen heeft geleid. Een zeer klassieke en ook in andere steden waargenomen evolutie.

Hij wijdde in zijn werk een paraaf aan 'Het burchtgebied van de heren van Aalst'. Daar bevond zich, in de binnenbocht van een Dendermeander op de rechteroever van de rivier, het *castrum* van de heren van Aalst. Dat Aalst aldus wel een zeer uitzonderlijk beeld vertoonde is ook aan de Heer Callebaut niet ontgaan: enerzijds op de linkeroever de aloude *Sali*, een Zelevestiging, het Zelhof, woonplaats van de heren van Aalst, en op de rechteroever, een tweede vestiging, de burcht!

Hoewel de heer CALLEBAUT die burcht gewoon behandelde als een verwezenlijking van de heren van Aalst bracht die hem toch enigszins in verwarring... vooral omdat bekend is dat in het algemeen 'castrale motten' zoals die van Aalst, slechts vanaf het laatste kwart van de 11de eeuw voorkomen. Dit bracht hem tot de vraag: "Gebruikte men dan voordien het omgrachte site van het Zelhof, of wordt de motte op de rechteroever van de Dender door een ouder defensiewerk voorafgegaan... vragen waarop wij het antwoord schuldig blijven".

Het antwoord op die vraag ligt, naar mijn bescheiden mening, in het feit dat sinds 1047 het noordelijk gedeelte van de vroegere mark Ename, door de ruil met Renier V van Bergen bezit is geworden van de graaf van Vlaanderen en dat deze, na de verwoesting van Ename, in dit gebied niet beschikte over een *castrum* van waaruit de bescherming ervan kon verzekerd worden.

Zoals A.C.F. KOCH en L. VOET hebben aangetoond had de graaf in dit nieuw verworven gebied geen eigen bezittingen[9]. Vandaar dat hij besloot een nieuw castrum te bouwen langs de buitengrens van zijn nieuw gebied, in de bedding waarbinnen de Dender zijn kronkelend beloop had gebaand. Wat de heer van het Zelhof niet had bedacht en zeker niet had gedurfd, schrikte de machtige graaf van Vlaanderen niet af: een *castrum* te bouwen op schijnbaar niemandsland, overstromings-

[7] D. CALLEBAUT, De topografische groei van Aalst. In:Archeologia Belgica. Nr 255, 1983, pp. 227-247.

[8] Volgens M. GYSSELING, Inleiding tot de toponymie vooral van Oost-Vlaanderen. In: Mededelingen van het Instituut voor Naamkunde te Leuven, 10, 1978, 1-2, p. 14, was het begrip Sali reeds in de 5de eeuw in gebruik.

[9] A.C.F.KOCH, Het land tussen Schelde en Dender voor de inlijving bij Vlaanderen. In: Handel. Geschied. -en Oudheidk. Kring van Oudenaarde,12, 1956, p.51-73. Zie p.59. – L. VOET, De graven van Vlaanderen en hun domein (864-1191). In: Wetenschappelijke tijdingen, VII, 1942, kol. 31: "In het Land van Aalst ontbreekt bijna ieder spoor van het grafelijk grondbezit".

gebied, doch feitelijk wel op de rechteroever van de rivier, en dus in het graafschap Brabant.

Aldus gezien wordt het duidelijk dat Galbert van Brugge, alsook de voortzetter van de Annalen van Rouen, zeer terecht de belegering van de burcht van Aalst door graaf Clito en hertog Godfried van Leuven buiten Vlaanderen plaatsten : "terwijl hij (Clito) de hertog hielp, *dum ille apud Alost quoddam castrum in terra de ducis de Loven obsedisset*".

Ik heb elders aangetoond, bij de bespreking van de voogdijregeling van 1122 voor de Sint-Pietersabdij te Gent, dat de voogd Boudewijn III van Aalst recht had op een man van elke hoeve in Brabant en in Krombrugge gedurende een week per jaar om aan zijn burcht te werken[10]. Aangezien dit duidelijk een grafelijk recht was[11], waarvan de uitvoering aan de heer van Aalst was opgedragen, wordt hiermede bevestigd dat het castrum van Aalst, op de rechteroever van de Dender, inderdaad een grafelijk *castrum* was. Zoals L.VOET heeft aangetoond in zijn artikel over het *Castrum Valentianae*[12], moet de term *castrum* aldus begrepen worden, precies wegens het eraan gehechte burchtwerk, dat de stad Valenciennes waar het *castrum* stond, hoofdplaats was van een heel gebied. Ook in mijn artikel *Van de 'Mark Ename' tot het 'Land van Aalst'* heb ik aangetoond, steunend op een tekst betreffende Grimbergen, dat de *libertas operis castrensis* geldig was voor geheel het Markizaat van Antwerpen. Aangezien in dat artikel een belangrijke tekst is weggevallen, wordt die tekst hier opgenomen[13]:

> Grimbergen was aldus begrepen in het gebied van de *Libertas operis castrensis*, en daaraan refereert een interessante tekst die voorkomt in D. LINDANUS, De Teneramunda libri tres. Antwerpen, 1612, p. 147-148. De stad Antwerpen had zich in de 12de eeuw uitgebreid buiten de oude Burchtgracht tot aan de Ruien (zie daarover J. VAN ACKER, Antwerpen van Romeins veer tot wereldhaven, Antwerpen, 1975, p. 40-42), wat de heer van Grimbergen ertoe bracht een nieuwe overeenkomst met Antwerpen af te sluiten tot onderhoud van de Ruien (*ad fodiendas urbis fossas*), en daarvoor jaarlijks 25 mannen te sturen. Aldus bekwam hij dat de inwoners van Grimbergen vrijgesteld werden van levering van levensmiddelen (*victualia*), van belastingen en van militieverplichtingen. De tekst vervolgt daarna: "*Itidem, ad fodiendum veterem rivum ejus urbis, dictum de Burgt-gracht (id est Burgi fossam) eaque*

[10] Geschiedenis van Merelbeke. Merelbeke, eerste ed. 1991, tweede ed. 1996. - Ook: Van de 'mark Ename' tot het 'Land van Aalst'. In: Het Land van Aalst, 55, 2003, p. 293-299.

[11] Over het balfart als monopolie van de graaf, zie CH. VERLINDEN, Le balfart. Corvée redevance pour l'entretien des fortifications en Flandre au moyen âge. In: Tijdschrift voor rechtsgeschiedenis, XII, 1933.

[12] Appendice II bij F.L. GANSHOF, Les origines de la Flandre impériale. In: Annales de la Soc. Roy.
d'archéologie de Bruxelles, 46, 1942-1943.

[13] Het Land van Aalst, 55, 2003, p. 297. De tekst moest volgen na de eerste alinea van het hoofdstuk 'Het burchtwerk'

ratione sunt liberi a teloneo, ubi Teneraemundani & Grimbergenses, et ubi subditi Marchionatus Antverpiensis fruuntur ea libertate..." Die laatste tekst is hierom belangrijk omdat eruit blijkt dat de lokale heren, zoals die van Grimbergen, gehouden waren de oude verplichting tot burchtwerk, welke van kracht was in geheel het markgraafschap, na te leven.

Het bestaan van een grafelijk *castrum* bij Aalst betekent dus dat de graaf deze stad hoofdplaats maakte van geheel het achterliggend gebied dat wij kennen als het Land van Aalst. Aldus is te verklaren dat de bijzondere toestand van Aalst, waar de stad gegroeid was nabij het aloude herenhof, het Zelhof, op de linkeroever van de Dender, terwijl haar burcht op de rechteroever stond, in Brabant, aanleiding heeft gegeven tot de vele misvattingen over de ligging van deze stad in of buiten Vlaanderen.

Deze misvattingen spruiten eveneens voort uit het feit dat de tijdgenoten veelal een lokaliteit noemden naar de woonst van de heer ervan. Zo deed ook Albert d'Aix in verband met *Rodulfus de castello Alos*. Vermoedelijk heeft deze laatste er probleemloos ter situering aan toegevoegd: *quod est in Flandria*. Het is slechts in uitzonderlijke omstandigheden, zoals in 1128, dat wat Aalst betreft de eigenaardige situatie ervan aan het licht kwam.

Wanneer de graaf het *castrum* van Aalst heeft laten oprichten is onbekend, doch het is aanvaardbaar te stellen dat dit, ofwel in of kort na 1056 zou kunnen zijn, toen hij door keizer Hendrik IV beleend werd met het noordelijk deel van de vroegere mark Ename, ofwel onmiddellijk na de ruil met Renier V van Bergen in 1047. De stelling dat o.m. de burcht van Aalst als een reeds van vroeger bestaande heerlijke versterking door de graaf werd overgenomen[14] is onhoudbaar. Dit was immers het omwalde verblijf het Zelhof.

De hoop van de machtige voogd van de Sint-Pietersabdij, tevens bewaarder van de grafelijke burcht, om nog een ander kasteel te verwerven, het *castellum* Crombrugge in Merelbeke, werd door graaf Karel de Goede in 1122 verijdeld[15].

[14] A. VERHULST, Die gräfliche Burgenverfassung in Flandern im Hochmittelalter. In: Vorträge und Foschungen der Konstanzer Arbeitskreises für mittelalterliche Geschichte... Sigmaringen, 1976. Zie p. 174.

[15] F. VERCAUTEREN, Actes des comtes de Flandre 1071- 1128. Brussel, 1938, nr. 106, p. 240-243: "Castellum apud Crombrugge abjudicatum est Balduvino".

2. Wat betekenden de begrippen 'Vlaanderen' en 'Brabant' in de 12de eeuw?

De heer Van Acker snijdt in een vorig artikel [16] en in het bijzonder in bovenstaande tekst (punt 1) een interessante kwestie aan: waar komt de term 'Land van Aalst' vandaan? Deze vraag hangt samen met een andere: waar lag de grens tussen Vlaanderen en Brabant in de 12de eeuw? Het antwoord daarop is beslissend voor de uiteindelijke vraag: lag de burcht van Aalst al dan niet op Brabants gebied? Maar het is de hamvraag of bij de schrijvers uit de 12de eeuw de begrippen Vlaanderen en Brabant steeds dezelfde lading dekten?

Dat Galbert van Brugge de burcht van Aalst in 1128 buiten het graafschap Vlaanderen situeert, kan verschillende redenen hebben. Een eerste reden kan zijn dat, zoals Van Acker meent, de burcht inderdaad op Brabants gebied lag, dit is op de rechteroever van de Dender, hier te verstaan als het territorium van de hertog van Leuven. Voor Van Acker is in 1128 de Denderloop de grens tussen wat toen Vlaanderen en Brabant genoemd werd. Een tweede reden kan zijn dat, zoals de meeste interpretatoren menen, Aalst en zijn burcht in de oude Brabantgouw (Lotharingen) lagen, buiten het oude graafschap Vlaanderen, waarvan de Schelde de oostgrens was [17]. Zo wordt het in de kroniek *Flandria generosa* verwoord: in het Lotharingse gebied annexeert de Vlaamse graaf in 1047 Brabants gebied tot aan de Dender [18].

De heren van Aalst hielden toen reeds de advocatia van de goederen van de Sint-Pietersabdij ten oosten van de Schelde (in Brabant) van de graaf erfelijk in leen. Voor hun burcht te Aalst, die volgens Van Acker kort na 1047 zou gebouwd zijn, mochten zij burchtwerk opeisen [19]. De Vlaamse graaf stichtte de stad Geraardsbergen in 1066-1070, waar de Sint-Adriaansabdij in 1096 opgericht werd, hij verwierf Herlinkhove bij Ninove in 1115 en stelde de heren van Ninove aan tot

[16] K.G. VAN ACKER, Van de 'mark Ename' tot het 'Land van Aalst', in: Het Land van Aalst, 55, 2003, p. 293-297.

[17] We gebruikten de gepopulariseerde uitgave: R. VAN CAENEGEM en R. DEMYTTENAERE, De moord op Karel de Goede, Leuven, 2000, p. 267, noot 243.

[18] MGH.SS, IX, p. 320: "Idem Balduinus apud Aldenardum castellum constituit per quod, everso apud Eham castello, Bracbantum usque fluvium Teneram de regno Lothariensi sibi usurpavit. Scaldis namque a fonte suo usque ad mare discernit regnum Lothariense a comitatu Flandrie, qui est de regno Francie. » Zie ook F.-L. GANSHOF, Les origines de la Flandre Impériale. Contribution à l'histoire de l'ancien Brabant, in: Annales de la Société Royale d'Archéologie de Bruxelles, 46, 1942-1943, p. 99-165 en A.C.F. KOCH, Het land tussen Schelde en Dender voor de inlijving bij Vlaanderen, in: Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, 1965, p. 56-73.

[19] VAN ACKER, Van de 'mark Ename' tot het 'Land van Aalst', p. 297. De tekst in de grafelijke oorkonde van 1122 luidt: "De uno quoque manso habebit advocatus una ebdomada in anno ad opus castelli sui unum hominem sive VI denarios quodcumque advocatus elegerit" (F. VERCAUTEREN, Actes des comtes de Flandre 1071-1128, Brussel, 1938, p. 240-243).

zijn stalmeesters. Door allianties met de plaatselijke heren, die zijn pairs werden, en door zijn advocatia van de nieuwe abdijen (o.m. die van Ninove) verstevigden de graven hun greep op het nieuwe gebied. Vooral door de inlijving van het leenhof van Aalst, bij de dood van Diederik van Aalst in 1166, wist Filips van de Elzas zijn centraal grafelijke gezag in onze regio te versterken [20]. Zo werd het gebied tussen Schelde en Dender in de 12de eeuw een institutioneel onderdeel van het verruimde graafschap Vlaanderen. Die nieuwe politieke realiteit, het nieuwe graafschap Vlaanderen, lijkt graaf Diederik van de Elzas in 1139 aan te duiden als de 'Flandrensis provincia' waarover hij het bestuur had [21]. Binnen dat Vlaamse gebied lag enerzijds het oude graafschap Vlaanderen, een leen van de Franse kroon, en anderzijds het graafschap Aalst, de streek tussen Schelde en Dender, dat onderdeel was van het Duitse keizerrijk en dat binnen het graafschap Vlaanderen een eigen identiteit bleef behouden. De term 'comitatus Alostensis' lijkt die identiteit weer te geven. In de 13de eeuw was die term reeds bij een breder publiek ingeburgerd, getuige het gebruik ervan bij Boudewijn van Ninove in zijn Wereldkroniek [22]. Maar dat het graafschap Aalst een institutioneel onderdeel van het graafschap Vlaanderen was, werd tot in de 14de eeuw door sommigen betwist [23].

Wanneer werd de oostgrens van het graafschap Aalst en dus van Vlaanderen definitief vastgelegd? Vanaf wanneer kan men spreken van een welomschreven staatsgrens? We kunnen stellen dat de invloedsgebieden van de grote heren (de pairs) die zich na 1050 met de graaf verbonden, bepalend zijn geweest. Die heren bezaten ook gebieden ten oosten van de Dender. Dit gold zeker voor de heren van Aalst. Mijlbeek (op de rechteroever) en de oudste kern van de stad Aalst (op de linkeroever) vormden een eenheid. Er is geen enkele aanwijzing dat in 1128 de Dender te Aalst de grens tussen een Vlaams en een Brabants gebied was. Aalst én zijn burcht lagen in 1128 politiek gezien in Vlaanderen, maar historisch gezien was Aalst zowel op de linker- als op de rechteroever van de Dender Brabants gebied.

[20] D. VAN DE PERRE, De oudste bisschoppelijke en grafelijke oorkonden van de abdij van Ninove, in: Analecta Praemonstratensia, 77, 2001, p. 74-78.

[21] J.J. DE SMET, Recueil des chroniques de Flandre, I, Brussel, 1837, p. 708 (in oorkonde voor de abdij van Drongen).

[22] J.J. DE SMET, Recueil des chroniques de Flandre, II, Brussel, 1841, p. 642: apud Escam, vicum in comitatu Alostensi. De tekst ervan moet gedateerd worden tussen 1221 en 1246 (zie D. VAN DE PERRE, De relatie tussen vier dertiende-eeuwse kroniekteksten uit de Ninoofse abdij, in: Het Land van Aalst, 53, 2001, p. 287-296). Zie verder H. VAN ISTERDAEL, Archief van het Land van Aalst 1342-1796/1814 (Rijksarchief te Beveren, Inventarissen 11), Brussel, 1994, p. 22.

[23] VAN ISTERDAEL, Archief van het Land van Aalst, p. 19-22. De betwistingen gebeurden vooral tussen Henegouwen en Vlaanderen, niet zozeer tussen Brabant en Vlaanderen.

Dit brengt ons tot de problematiek van de grenzen van Brabant. Wij zien drie stadia in de territoriale betekenis die aan Brabant kan worden toegekend [24]. Het eerste en het laatste stadium zijn het best gekend. Het oudste stadium is dat van de Karolingische Brabantgouw, die samenvalt met de grenzen van het oude aartsdiaconaat Brabant van het bisdom Kamerijk. Die gouw situeert zich tussen Schelde en Dijle en omvatte vier graafschappen (Biest later Aalst, Chièvres, Halle, Ukkel/Brussel) [25]. Het derde stadium is dat van het hertogdom Brabant, met grenzen die tot het einde van het Ancien Régime onveranderd bleven. Maar er is een tussenstadium: Brabant zoals dat gepercipieerd werd door de Leuvense graven tussen 1050 en 1150. De graven van Leuven verwierven in 1005/1012 het graafschap Ukkel/Brussel in de Brabantgouw [26]. De grenzen van dit Karolingische graafschap waren, zo neemt men aan, die van de middeleeuwse dekenij Brussel [27]. Hiervan vormde de Dender grosso modo wel de westgrens. Wat niet belette dat het territorium van de Sint-Martinusparochie te Aalst, met haar centrum op de westelijke oever, zich eveneens uitstrekte op de oostelijke oever te Mijlbeek.

Om hun macht in het graafschap Brussel te verstevigen steunden de graven van Leuven de stichting van de abdij van Affligem (1083-1086), nabij de grens van het graafschap Aalst. In de confirmatieakte noemt de Leuvense graaf zich 'Brabatensis patrie comes et advocatus' [28]. Hij heeft het over Affligem als een plaats gelegen in 'mijn graafschap'. Vermoedelijk duidde hij met 'graafschap Brabant' een territorium aan dat groter was dan dat van het 'graafschap Brussel' en bedoelde hij alle gebieden in de oude Brabantgouw waarin hij grafelijk gezag verworven had (o.m. het oude graafschap Brussel, maar ook het noorden van het oude graafschap Halle, waar het Dietse domein van de abdij van Nijvel gelegen was). Wanneer hij optreedt in het eigen graafschap Leuven (buiten de Brabantgouw), zoals bij de stichting van de abdij van Vlierbeek in 1125, handelt hij als 'graaf van Leuven' en komt de titel 'graaf van Brabant' niet ter sprake [29]. In latere teksten, waarin de advocatia van Affligem door de opvolgers herbevestigd wordt, hebben de hertogen het eveneens over 'comes provinciae' (1121), 'comes terre brabatensis' (1138) 'dominatus tocius terre Brabantensis' (1145, in een

[24] We laten de huidige provinciale benamingen in België en Nederland buiten beschouwing.

[25] Voor de kaart, zie E. DE MOREAU, Histoire de l'Eglise en Belqique, Tome complémentaire, Brussel, 1949.

[26] Voor een overzicht van het Leuvense gravenhuis, zie E. VAN MINGROOT, Het Leuvense gravenhuis, in: R. VAN UYTVEN, Leuven 'De beste stad van Brabant', I, Leuven, 1980, p. 47-69.

[27] Voor de kaart, zie De MOREAU en verder J. VERBESSELT, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw, Pittem, 1964, p. 14-16.

[28] E. DE MARNEFFE, Cartulaire d'Afflighem (ARA, Reprints 87), Brussel, 1997, p. 1 en 4.

[29] Ibidem, p. 65-66.

tekst over de advocatia van de abdij van Vorst) [30]. De Leuvense graven hadden inmiddels ook de titel van 'hertog van (Neder)Lotharingen' verworven. In 1154, bij de goedkeuring van een schenking te Frasnes (nabij Nijvel) aan de abdij van Affligem noemt de Leuvense graaf/hertog zich 'hertog van Lotharingen' en 'comes Brachbantie'[31]. Frasnes lag buiten de oude Brabantgouw, maar in het invloedsgebied van de abdij van Nijvel, waarvan de graven van Leuven ca. 1003 de advocatia verwierven. Dit gebied (nu Waals Brabant) werd onderdeel van het latere hertogdom Brabant. Bisschop Nicolaas I van Kamerijk noemt in 1138 de Leuvense hertog 'tegelijkertijd graaf van Brussel en van Leuven'[32]. Het lijkt erop dat ca. 1138/1154 met 'graafschap Brussel' en 'graafschap Brabant' eenzelfde gebied bedoeld wordt, namelijk dat gebied dat binnen het latere hertogdom Brabant als het 'kwartier van Brussel' omschreven wordt [33]. In 1198 is in de Affligemse teksten de verwijzing naar het 'graafschap Brabant' verdwenen [34]. Hendrik, hertog van Lotharingen, verbindt de advocatia van Affligem direct met zijn hertogelijke titel en verleent bescherming voor alle goederen van de abdij 'in terra mea', in alle gebieden waar hij gezag uitoefende, dit is in het ganse hertogdom.

Het is duidelijk dat de graven van Leuven het aanvankelijk over twee graafschappen hadden, dat van Leuven en dat van Brabant, die in hun persoon verenigd waren. Later versmolten zij de titel 'graaf van Leuven' en 'hertog van Lotharingen' tot het begrip 'hertog van Leuven'. En als hertogen van Leuven smeedden zij alle gebieden in Neder-Lotharingen waarover hij gezag uitoefenden samen tot één staatkundig geheel. Voor die nieuwe politieke entiteit werd vanaf 1200 geleidelijk aan de naam hertogdom Brabant gebruikt [35]. Het groeiend gewicht van de stad Brussel gaf daarbij de doorslag.

Maar het territorium van het graafschap Brabant of van het hertogdom Brabant is door de graven of hertogen van Leuven nooit uitgebreid tot het graafschap Aalst, ook al droegen ze vanaf 1106 de titel van hertog van Neder-Lotharingen. Met andere woorden, zij hebben niet de ambitie gehad dat gedeelte van de oude Brabantgouw, gelegen in het Duitse Rijk maar deel uitmakend van het graafschap Vlaanderen en van

[30] Ibidem, p. 59, 93, 116.
[31] Ibidem, p. 138.
[32] C. VAN GESTEL, Historia archiepiscopatus Mechliniensis, II, Den Haag, 1725, p. 27: Lotharingae dux, imo Bruxellae et Lovaniae comes.
[33] Het hertogdom Brabant had vier kwartieren: Leuven, Brussel, Antwerpen, 's Hertogenbosch. Voor de begrenzing van het kwartier Brussel, zie D.R. DUNCKER en H. WEISS, Het hertogdom Brabant in kaart en prent, Tielt, 1983, p. 92-93.
[34] DE MARNEFFE, Cartulaire d'Afflighem, p. 308.
[35] De term 'hertog van Brabant' komt voor het eerst voor in 1188, maar zou pas vanaf de 14de eeuw echt doorbreken. Zie VAN MINGROOT, Het Leuvense gravenhuis, p. 61 en P. AVONDS, Brabant en Limburg 1100-1403, in: Algemene Geschiedenis der Nederlanden, II, Haarlem, 1982, p. 457-460.

het graafschap Henegouwen te heroveren [36]. Het beleg van Aalst in 1128 door de hertog was een strafexpeditie tegen de persoon van Iwein van Aalst, omwille van diens houding in het conflict tussen Willem Clito en Diederik van de Elzas [37] en geen veroveringstocht. Het is tevens kenmerkend dat Diederik van Aalst zonder problemen de advocatia van de goederen van de abdij van Affligem in het Land van Aalst verwierf (1164) en dat de graven van Leuven die bevoegdheid niet betwist hebben [38].

Dit betekent dat Mijlbeek, zoals ook Moorsel en nog enkele andere dorpen op de rechteroever van de Dender in de eerste helft van de 12de eeuw niet in het territorium van het 'graafschap Brabant' lagen. De grens tussen het nieuwe graafschap Vlaanderen en het nieuwe hertogdom Brabant was een politieke, geen natuurlijke grens. Aalst en zijn burcht lagen politiek gezien vanaf ca. 1050 in Vlaanderen, maar in een gebied dat historisch en emotioneel wel als Brabant(gouw) aangeduid werd.

Wat bedoelde dan de continuator van de *Annalen van Rouen* met zijn mededeling dat Aalst een burcht bezet hield in het territorium van de hertog van Leuven? Was hij slecht ingelicht? Interpreteerde hij Galbert van Brugge verkeerd? Verwarde hij het oude begrip van de Brabantgouw met het nieuwe van het graafschap Brabant?

Gans deze historie bewijst dat het voor ons, maar ook voor de tijdgenoten niet altijd duidelijk was welke inhoud aan de begrippen Vlaanderen en Brabant in de teksten van de 12de eeuw gegeven werd en dat dezelfde termen niet altijd in dezelfde zin gebruikt zijn.

K. G. Van Acker
C. Buyssestraat 7
9820 Merelbeke
(auteur tekst punt 1)

Dirk Van de Perre
Hoogstraat 23
9401 Pollare
(auteur tekst punt 2)

[36] Alleen in 1209 heeft Filips van Namen, regent van Vlaanderen, leenverhef gedaan bij hertog Hendrik I van Brabant, die kortstondig het graafschap Aalst opeiste. Zie hierover P. BONENFANT, La dépendance du château d'Alost au XIIe siècle, in: Album dr. Jan Lindemans, Brussel, 1951, p. 172-173.

[37] VAN CAENEGEM en DEMYTTENAERE, De moord op Karel de Goede, p. 241, noot 197.

[38] DE MARNEFFE, Cartulaire d'Afflighem, p. 182-184.

Wegens de recente straatnaamwijzigingen te Aalst luidt voortaan het adres van Marc Uyttersprot, verantwoordelijk voor de bestelling en de verzending van 'Oude Jaargangen':

Krokusstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade

Telefoon en emailadres blijven ongewijzigd. Brieven op het oude adres, zoals nog vermeld op de kaft, worden door De Post niet meer besteld!

GESCHIEDKUNDIGE
VERENIGING
HET LAND VAN AALST

LOSSE NUMMERS - OUDE JAARGANGEN - PUBLICATIES

Los nummer: € 5
Volledige jaargang: € 16

Niet alle jaargangen en nummers zijn nog in voorraad.

H. VAN ISTERDAEL, e.a., Bibliografie van de Gemeenten van het Land van Aalst (1950-1983), 2 banden - 915 blz.: € 30

G. VANDE WINKEL, W. VERNAEVE, Systematisch register op de jaargangen 1 - 50 van het geschiedkundig tijdschrift Het Land van Aalst 1949 -1998, Aalst, 1999 - 158 blz.: € 6

Kaarten van het voormalige "Land van Aalst" - kleurendruk:
- Horenhault (1596), 1988: € 24
- Sanderus, 1998: € 5

5 Reproducties van Sanderusprenten - kleurendruk - 1998-2000
- Waterkasteel - Moorsel
- Kasteel - Zandbergen
- Abdij Ten Roosen - Aalst
- Miniemenklooster - Geraardsbergen
- Kasteel -Idegem

per stuk: € 2,5
volledige reeks in mapje: € 10

De prijzen zijn te verhogen met de portonkosten. Vooraleer te bestellen, neem eerst contact op met Marc Uyttersprot : tel. 053 70 21 79.
e-mail: marc.uyttersprot@belgacom.net

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekeningnummer 422-4072681-04 van Het Land van Aalst, Oude jaargangen, Tulpstraat 1, 9308 Aalst-Hofstade.

DE RIEMAECKER printing B V B A

50 1947 1997

Nukerkeplein 9 • B-9681 Nukerke
Tel. (055) 21 14 04 • Fax (055) 21 20 00 • ISDN (055) 20 65 99
e-mail: info@deriemaecker.be • website: http://www.deriemaecker.be

Op de kaft is de penning van "Het Land van Aalst" (1617) weergegeven. Op de voorzijde staat het wapenschild van de twee steden Aalst en Geraardsbergen, op de achterzijde dat van de vijf baronieën Rode, Gavere, Zottegem, Boelare en Schorisse.

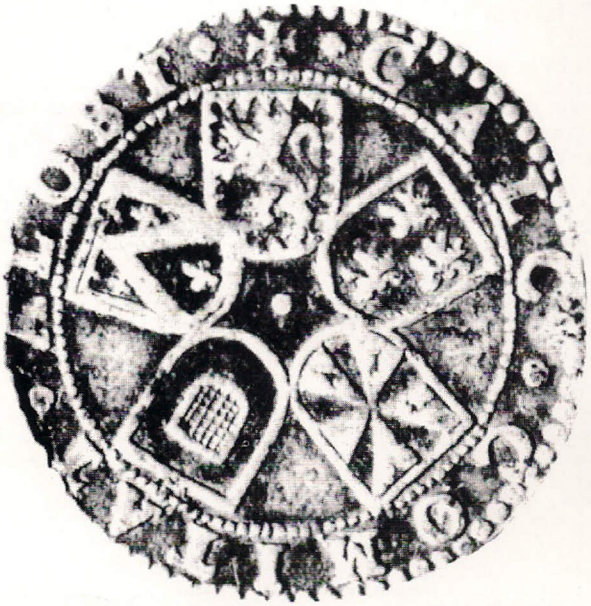
HET LAND VAN AALST - DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
Jaargang LVI - 2004 - Nummer 3 - juli - augustus - september

G. VANDE WINKEL
W. VERNAEVE
Bibliografie 2003 145-221

D. VAN DE PERRE
Nogmaals de oudste heren van Erpe 222

K.G. VAN ACKER
D. VAN DE PERRE
De burcht te Aalst: gelegen in Vlaanderen of Brabant
Twee stellingnamen 223-232

SIGNALEMENT 233-234

Afgiftekantoor: 9340 Lede
Erkenning: P 303215

Verantw. uitg.: Dirk Van de Perre
Hoogstraat 23, 9401 Ninove-Pollare